

Мы тхьамафэм къыклоц! Адыгэ Республикэм и Лышхъу Тхьаклушынэ Аслъан народнэ хъызмэтымкIэ ыкIи Урысые Федерацием и Президент дэжъ шызэхэщэгъэ къэралыгъо къулыкъумкIэ Урысые Академием зэхичэрэ семинарым хэлэжьэщт.

Тхьаклушынэ Аслъан Москва щыклошт семинарым хэлэжьэщт

Сатыуми, къэралыгъо органхэм Иоф ащызышIэщтхэм, хэгъэгум иапшхэрэ ИэнагIэхэр зылыгъыштхэм якъэгъэхъазырынкIэ академиер хэгъэгум иеджэпIэ анахыжьуу зэрэщытыр къэлогъэн фае. Апшхэрэ еджапIэм народнэ хъызмэтымкIэ Академиеу Урысые Федерацием и Правительствэ дэжъ 1977-рэ илъэсым шызэхашагъэм, къэралыгъо къулыкъумкIэ Академиеу Урысые Федерацием и Президент дэжъ 1991-рэ илъэсым шызэхашагъэм яхэбзэ анахъ дэгъухэр гъэхъагъэ хэлъу лъегъэкIуатэх. Народнэ хъызмэтымкIэ ыкIи Урысые Федерацием и Президент дэжъ шызэхэщэгъэ къэралыгъо къулыкъумкIэ Урысые академиеу 2010-рэ илъэсым къызэлуахыгъуу непэ социальнэ-экономикэ, гуманитар лъэныкъохэм Иоф ащызышIэщтхэм якъэгъэхъазырынкIэ Урысыеми Европэми яанахъ апшхэрэ еджэпIэшхэхэм ахалыгът. Семинархэм хэгъэгум иполитикэ Иофхэм язытет ыкIи граждан обществэм иинститутхэм зэхыныгъэ зерадырIэщт

шIыкIэхэм афэгъэхьыгъэ лекциехэм къащаджэщтых. Урысые Федерацием и Президент и Администрацие иапшхэр Сергей Ивановыр, ащ иапэрэ гуадзэу Вячеслав Володиныр, Правительствэм и Тхьамагэ игуадзэу Дмитрий Рогозиныр, федеральнэ министрэхэр, УФ-м и Генеральнэ Прокурорэу Юрий Чайка, федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум иапшхэр Игорь Артемьевыр ахэм ахэлэжьэщтых.

Урысые Федерацием и Президент и Администрацие иэкспертхэр, ИофышIэхэр, отраслэхэм яминистрэхэр ыкIи федеральнэ къулыкъухэм япашхэр къыхагъэлажьэхэзэ, къэралыгъо экономикэ политикэм илъэныкъо шхъалэхэм, Урысыемрэ ВТО-мрэ язэзэгъыныгъэхэр зэрагъэцкIэщтхэм, Урысыем ипромышленность зэрагъэкIэжьыщтым, федеральнэ, шьолъыр, муниципальнэ бюджет зэфыштыкIэхэм, хэдзын системэм, цыфхэм социальнэ Иэпылэгъу ягъэгъыгъэным, хэгъэгум кIоцI ИофхэмкIэ органхэм зэхьокIыныгъэхэр афэ-

шIыгъэнхэм япхыгъэ Иофыгъохэм ахэплэщтых.

Джаш фэдэу шьолъырым игъэ-ИорышIэнкIэ информационнэ технологиехэр зэрагъэфедэщтхэм, псауныгъэм икъэухъумэн уахътэм диттэу зэхэцгъэнымкIэ пэшIорыгъэш кIэуххэм, 2013 — 2020-рэ илъэсхэм мэкъу-мэщым хэхьоньгъэ зэришIыщт къэралыгъо программэм, цыфхэм псэупIэхэр ягъэгъыгъэным, ЖКХ-м фэло-фашIэхэр нахышIоу афигъэцкIэным, шьолъыр бюджетхэм хахъоу яIэм, антимонопольнэ законодательствэм кIэу къыхэхъагъэхэм ыкIи нэмыкI Иофыгъохэм семинархэр афэгъэхьыгъэщтых.

Тхьаклушынэ Аслъан Москва щыIэзэ джаш фэдэу хэгъэгум апшхэрэ ИэнагIэхэр шызылыгъэхэм ащышхэм зэлукIэгъу зауэ адыриIэн, Адыгеим исоциальнэ-экономикэ Иофыгъомэ адытегушIэн гухэлъ иI.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъу
ипресс-къулыкъу

Къэралыгъо Иэпылэгъум ишIуагъэкIэ...

Экстремальнэ спорт лъэпкъхэр зикIасэхэм апае Мыекъуапэ щашIыгъэ картинг-клубэу «Адреналин» зыфиIорэм икызыэлухын хэлэжьагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат.

Проектым икIэщакIоу ООО-у «АСС Компания» зыфиIорэм ипашхэр Валерий Стульскэмрэ КъумпIыл Муратрэ картингым иплощадкэрэ автомобилыр зэрэзепфэщтыр зыщызэбгъэшIэн плъэкIыщт кIэлэцIыкIу классымрэ къапIыхъагъэх. Машинэхэр къызщызэдэчъэщтхэ гъогум метрэ мини 2 фэдиз икIыхъагъ, аужырэ шапхэхэм адештэ.

— Автотранспортхэм гъэцкIэжьынхэр яшIылэгъэнхэм ыкIи техническэу уплэкIугъэнхэм фэIорышIэрэ станциер дгъэпсыным пае предпринимательствэ цыкIум Иэпылэгъу фэхьугъэным и Мыекъопэ муниципальнэ фонд илъэси 5-кIэ узэкIэIэбэжьымэ зыфэдгъэзэгъагъ ыкIи илъэсицкIэ зэкIэдгъэкIо-жьын фаеу процент зыпымыл сомэ миллионрэ ныкIорэ къытIэкIэхъагъ. Нэужым Мыекъопэ банкым чIыфэ къыIытхи, автомобилым ищыкIэгъэ пкъыгъохэр зыщашхэрэ тучан къызэ-Иутхыгъ. Картинг-клубым ишIынкIэ Иэпылэгъу къытфэхьугъ бизнес цыкIумрэ гурытымрэ Иэпылэгъу афэхьугъэнымкIэ республикэ фондир.

Джаш тетэу къэралыгъо Иэпылэгъум ишIуагъэкIэ бэшIагъэу сызыкIэхьопсыщтыгъэр къыздэхъугъ, — еIо В.Стульскэм.

Экстримыр хэмытэу зыщыIэныгъэ зымылэгъурэ цыфыбэ зэрэщыIэр, ахэм акIуачIэ зыщыкIэгъэ лъэныкъом агъэзэн амал яIэнымкIэ мы псэуалгъэм ишIын мэхъанэшхо зэриIэр АР-м и Правительствэ и Тхьамагэ къыхигъэщыгъ.

— Мыщ фэдэ псэо-лъакIэ тикъэлэ шхъалэ къызэрэдэуцагъэм фэшI спортым пыщагъэхэм зэкIэми сафэгущIо. Автомобилыр зэрэзепфэщтым иапэрэ амалхэр мыщ къызщыIэкIэбгъэхъанхэ плъэкIыщт. Джаш фэдэу спортсмен ныбжьыкIэхэм япрофессионализмэ хагъэхьоньм пае опытышхо зыIэкIэлъ инструкторхэми Иоф зэрашIэщтым мэхъанэшхо иI, — къыIуагъ КъумпIыл Мурат.

Бизнесым хэхьоныгъэхэр егъэшIыгъэныр пшъэрыл шхъалэу зэрэщытыр Премьер-министрэм ипсалъэ къышхыгъэщыгъ. Къэлогъэн фае непэрэ мафэхэм яхъулIэу предпринимательствэ цыкIумрэ гурытымрэ ясубъект мин тIокIырэ тфырэ фэдиз Адыгеим зэритыр, республикэм иэкономикэ ыпэкIэ лъыкIотэнымкIэ ахэм яшIогъэшхо къызэрэкIорэр.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъу
ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу егъэджэн Иофым зэрэпылхэм ыкIи къыткIэхъухэрэ ныбжьыкIэхэм яегъэджэнрэ яплунрэ ашхъэкIэ ялахышхо зэрэхашIыхэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэ-шъошагъ:

— **Барэ Заремэ Хъазрэт ыпхъум**, Красногвардейскэ районимкIэ къуаджэу Хъатикъуае и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 2-у Ю. К. ШхъакIэ-мыкъом ыцIэкIэ щытым» иублэпIэ классхэм якIэлэегъаджэ.

— **Барцо Фатимэ ТIахырэ ыпхъум**, ТэхьутэмыкIое районимкIэ поселкэу Яблоновскэм и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 5-м» хысапымкIэ икIэлэегъаджэ.

— **НапцIэкъо Сулиет Чэмалэ ыпхъум**, ТэхьутэмыкIое районимкIэ поселкэу Яблоновскэм и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 5-м» хысапымкIэ икIэлэегъаджэ.

— **Хрисанфова Верэ Георгий ыпхъум**, Джэджэ районим ит МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 3-м» инджылызыбзэмкIэ икIэлэегъаджэ, ипсихолог.

Шъукъетэгъэблагъэ

Республикэу Мордовием культурэмкIэ имафэхэу Темыр Кавказым ишьолъырхэм ащыкIоштхэм атегъэпсыхъагъэу шэкIогъум и 20-м сыхъатыр 19.00-м концерт залэу «Налмэсым» къэгъэлэгъонхэр щыкIоштых. Ахэм ахэлэжьэщтых оредымрэ къашьомрэкIэ Мордовием икъэралыгъо ансамблэу «Умаринэр», къэшхо ансамблэу «Лейне» ыкIи Мордовием икъэралыгъо филармоние иорэдыIохэр. ЫпкIэ хэмылгъэу шъучIэхъан шъулэкIыщт.

ПсэолякIэхэр кыызэIуихыгъэх, тильэпкъэгъухэм аIукIагъ

Социальнэ мэхъанэ зилэ псэолякIэхэу къуаджэу Тэхъутэмькыуае щашыгъэхэм якъызэIуихын фэгъэхыгъэ мэфэки Iофтхьабзэхэм ахэлэжыагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. ГъогурыкIоныр щынэгъончъэнымкIэ къралыгъо инспекцием и ГъэлорышIапIэу Адыгеим щыIэм имеж-район регистрационнэ-ушэтэкио отделениеу N 2-м икыызэIуихын фэгъэхыгъэ зэхъхэм Къумпыл Мурат кышыгушыIэзэ къоджэдэхэм, хэбзэхъумэкио къулыкъухэм афэгъушIагъ.

— Къуаджэу Тэхъутэмькыуае мы отделениер зыдахыжым ыуж цыфхэр гумэкIыгъо хэтыгъэх. Автомобилыр учетым хагъэуцоным е хахыжыным, рулым укIэрысынымкIэ фитыныгъэ кърэзытырэ документыр кыдахыным, ащкIэ ушэтынхэр атынхэм фэшI цыфхэр Адыгэ кыалэ нэс кIоштыгъэх. Джы а зэкIэри ярайон имыкIэхэу зэшIуахын алъэ-кIышты, ащ мэхъанэшхо иIэу тэлъытэ, — кыIуагъ АР-м и Правительство и Тхьаматэ.

Зэхъхэм джащ фэдэу кышыгушыIагъэх ыкIи кърэзэ-угъоигъэхэм къафэгъушIагъэх АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэу Александр Речицкэмрэ муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Тэхъутэмькыое районом» иадминистрацие ипашэу Шхьэлэхъо Азмэтрэ.

ПсэолякIэу кыызэIуахыгъэр зэрэзтырагъэпсыхьагъэм пащэхэм нэужым зыщагъэгъо-загъ, аужырэ шапхъэхэм ар зэрадиштэрэр кыыхагъэщыгъ, мыщ ишIын Iоф дэзышIэгъэ псэуэми рэзэныгъэ гушыIэхэр апагъохыгъэх.

***

Жы дэдэ хъугъэ унэхэмрэ зэхэтэкъоным нэсыгъэхэмрэ ащыпсэурэ цыфхэр гъэкоштыгъэхэм фэлорышIэрэ программэм кыдыхэлъытагъэу, къуаджэу Тэхъутэмькыуае кыда-шыхьагъэ пIэу зэтет унэм икыызэIуихын фэгъэхыгъэ мэфэки зэхъхэм нэужым Къумпыл Муратрэ Шхьэлэхъо Азмэтрэ хэлэжыагъэх. Цыфхэр бэшIагъэу зэжэгъэх унэм ишIын зэкIэмкIи сомэ миллиони 7,2-рэ пIэуагъэхьагъ.

— Республикэм ащыпсэурэ цыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ на-

хышIу шыгъэныр, сьд фэдэрэ лъэныкъокIи ахэм тишIуагъэ ядгъэкIыныр пшгъэрылгъэ шхьаIэу зыфэгъэгъуцужы, — кыIуагъ Къумпыл Мурат Iофтхьабзэм кышыгушыIэзэ. — Непэ кыызэIутхырэ унэм ишIуагъэкIэ унэгъо пчъагъэхэм псэупIэ амалэу яIэхэр нахышIу хъуштых, ар зэкIэмэ анахь

шхьаI. Тапэки мы программэм Iоф ышIэшт, жы дэдэ хъугъэ унэхэмрэ зэхэтэкъоным нэсыгъэхэмрэ арысхэр дгъэкошынхэм, Iэпылэгъу тафэхъуным тынаIэ тедгъэтышт.

Район администрацием ипашэ, мыщ чIэсышт цыфхэм ащыщхэр нэужым къэгъушыIагъэх. Республикэм ипашэхэм, псэоляшIхэм рэзэныгъэ гушыIэхэр апагъохыгъэх. Мэфэки шIыкIэм тетэу лентэ пIы-жыыр зэпаупкIи, унапчэхэр кыызэIуахыгъэх.

***

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Премьер-министрэу къуаджэу

Пэнэхэс кIуагъэ. Сирием кыкIыжыгъэ адыгэхэу мыщ ащыпсэухэрэм, къоджэдэхэм аIукIагъ.

Сирием щыкIорэ заом кыхэкIыкIэ тиреспубликэ кърэзыгъэзжыгъэр тильэпкъэгъухэм псэупIэхэр ягъэгъотыгъэным, щыIэныгъэм хэгъэгъозжыгъэхэм фэлорышIэрэ пилотнэ проектым игъэцэкIэн къуаджэм ащыпсэухэрэмрэ муниципальнэ хэбзэ къулыкъухэмрэ чанэу хэлэжых.

А лъэныкъомкIэ непэ Iофхэм язытет зыфэдэм, кърэзыгъэзжыгъэ тильэпкъэгъухэм Iэпылэгъу зэрафэхъухэрэм кьа-

тегушыIагъэх район администрацием ипашэу Шхьэлэхъо Азмэтрэ къоджэ псэупIэм ипашэу Чачыхъу Ахмэдрэ. Ахэм кыызэрэхъагъэщыгъэмкIэ, муниципалитетым, бизнесым ыкIи общественностым яшIуагъэкIэ тильэпкъэгъухэр зэрагъэIысхьагъэ унэхэм гъэцэкIэжы-хэр арашIылагъэх, сабийхэм кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм чIыпIэхэр ашарагъэгъотыгъэх, гъэсэныгъэм иучреждениеу къуаджэм дэтым кIэлэеджакохэр чIэхъажыгъэх. Шхьэлэхъо Азмэт кызыриIуагъэмкIэ, кърэзыгъэзжыгъэхэм янахыбэм псэоляшI сэнэхъатыр аIэкIэлъ.

Районым джырэ уахътэ псэуа-лъэу шашырэр зэрэбэр кы-дэпльытэмэ, ахэм IофшIапIэ чIыпIэхэр зэрагъотыштым щэ-хэлъэп.

АР-м лъэпкъэ IофхэмкIэ, Iэ-кIыб къралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкIи кърэбар жы-гъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхъо Аскэр кыызэрэхъагъэщыгъэмкIэ, мыщ фэдэ проект Шэуджэн райо-ми шэкIо. Ащ хэлэжыгъэр му-ниципальнэ образованиехэм япчъагъэ джыри нахыбэ шIы-гъэным пае республикэ мэхъа-нэ зилэ зэхэсыгъо зэхэщэгъэныр, Iоф зэрэзэдэшIэшт шIыкIэхэр гъэнзэфэгъэнхэр Комитетым ипашэ игъоу ылытагъ.

Сирием кыкIыжыгъэ тильэпкъэгъухэм Пэнэхэс псэу-пIэу кыызэрэхъагъэр къоджэ-дэхэм зэрягуапэр кыIуагъ къуаджэм инахыжыгъэу ыкIи иефэндэу Джарымэ Шырахь-мэт.

Республикэм ипашэхэу, мыщ ащыпсэурэ цыфхэу, сьд фэдэрэ лъэныкъокIи Iэпылэгъу къа-фэхъуэгъэхэм федеральнэ ми-грационнэ къулыкъум и Гъэ-IорышIапIэу Адыгеим щыIэм «тхьашъуегъэпсэу» къариIуагъ кърэзыгъэзжыгъэхэм ащыщэу Цэй Макмунэ.

ЗэIукIэгъум Къумпыл Му-рат зэфэхьысыжыгъэр кыфи-шIэзэ, мы проектым кыыхэлэ-жыгъэр псэуэми рэзэныгъэ гу-шыIэхэр апыгъохыгъэх. Кърэзы-гъэзжыгъэ тильэпкъэгъухэм закыфигъазэзэ, миграцием ылэныкъокIэ щыIэ хэбзэ-ихъухъагъэхэр агъэцэкIэнхэу, щыIэныгъэм нахь псынкIэу хэгъозэжыныхэм фэшI Iоф-шIапIэ чIыпIэхэм аIухъанхэу къариIуагъ. ЫшIэхэIэ зигугъу кърэтышIыгъэ проектыр гъэцэкIэ-гъэным пае республикэм иму-ниципальнэ образованиехэм япашэхэр зыхэлэжыгъэштхэ зэ-хэсыгъом изэхэщэн дыригъэ-штагъ.

— Урысыем кърэзыгъэзэ-жыгъэр тильэпкъэгъухэм ягумэ-кIыгъохэр зэшIохыгъэнхэм фэшI къралыгъо еклолакIэу кыгъотыхэрэмкIэ Адыгеим щысэ кыгъэлъэгъон фае, — кыIуагъ икIэухым Къумпыл Мурат.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Пхъашэу афагъэпытагъ

ЛэжыапкIэм итын, IофшIэ-ным ылэныкъокIэ хабзэу шы-Iэхэр зэрагъэцэкIэхэрэм, хэбзэ-Iахьхэмрэ угъоинхэмрэ яхы-лэгъэ хэбзэгъэуцугъэр кыызэ-редалыгъэрэм афэгъэхыгъэ республикэ межведомственнэ комиссием зэхэсыгъо джыр-благъэ иIагъ.

Ащ хэлэжыагъэх Адыгэ Рес-публикэм и Вице-премьерэу Владимир Петровыр, мини-стерствэ ыкIи къулыкъу зэфэ-шыхьафхэм яIыкIохэу комис-сием хэтхэр.

Адыгэ Республикэм иор-ганизациехэм ащыщхэм ыкIи унэе предпринимательхэм

хэбзэIахьхэм ятынкIэ Iофхэм язытет зыфэдэм кытегушы-Iагъ Федеральнэ хьакъулахь къулыкъум и ГъэлорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипашэу Елена Матвеевар. Ащ ипэублэ гушыIэ кыызэрэщыIа-гъэмкIэ, мы илъэсэу тызыхэ-тым хэбзэIахьхэм якъэугъоин зыпкъ итэу кIуагъэ, ащкIэ Iоф-хэм язытет уигъэрэзэнэу щыт. 2012-рэ илъэсым имэзигбгъу кыкIоцI IофшIапIэхэм къа-угъоигъэ хэбзэIахьыр миллиар-дитфым ехъу. БлэкIыгъэ илъэ-сым мыщ фэдэ иуахътэ егъэ-пшагъэмэ, ар процент 19-кIэ на-хыб. Республикэ бюджетым

хэбзэIахьэу ихъагъэр сомэ миллиардищым ехъу. 2012-рэ илъэсым шэклогъум и 1-м ехъулэу проценти 100-м кIа-хъэу угъоинхэр гъэцэкIагъэхэ хъугъэ.

Джащ фэдэу чIыфэ зытелъ-хэми пащэр къащыуцугъ. Ащ кызыриIуагъэмкIэ, мы илъэ-сым имэзихэу пыкIыгъэм чIы-фэ зытелъхэм япчъагъэ нахь макIэ ашIын алъэкIыгъэ ыкIи аужырэ илъэситфым кыкIоцI ахэм япчъагъэ фэди 1,7-кIэ нахь макIэ хъугъэ. 2012-рэ илъэ-сыр кызыихъагъэм кыщегъэ-жыагъэу чIыфэу ателъыр про-цент 15-кIэ е сомэ миллиони

127-кIэ нахь макIэ хъугъэ. ЧIыфэ зытелъхэмкIэ анахъэу пащэм кыыхыгъэщыгъэр тирес-публикэ щымышхэу кърэкошты-жыгъэхэр ары. Мыр анахь гу-мэкIыгъоу непэ къэуцухэрэм ащыщ. Мы илъэсым имэзи-бгъу кыкIоцI кърэкоштыжы-гъэхэм сомэ миллиони 123-рэ чIыфэ ателъэу агъэуэфыгъ. Арыш, ГъэлорышIапIэм имы-закъоу, мы гумэкIыгъор дэгъэ-зыжыгъэнымкIэ хэбзэхъумэ-кIо къулыкъухэр къаделэнхэу Елена Матвеевар къяджагъ.

Нэужым Федеральнэ хьа-къулахь къулыкъум и Гъэло-рышIапIэу Адыгэ Республикэм имежрайон инспекциеу N 1-м ипашэу Ацумьж Ларисэ анахь чIыфэшхо зытелъ предприяти-ехэм ягугъу кышыIыгъ. Ахэр

зэфэшIыгъэ Iахьзэхэлъ обще-ствэу «Рассвет», пшгъэдэкIы-жыгъэ ахырымкIэ гъуэпкъэ гъэнзфагъэ зилэ обществохэу «Элрем-Сервис ЭТЛ», «Форт-Ресурс», «Фишер Паркет Мар-ка» зыфиIохэрэр, псэупIэ-коммунальнэ хьызмэтишIапIэу «Красногвардейскэр», нэмыкI-хэри. ЧIыфэ зытелъ предприя-тиехэм япашэхэу комиссием кырагъэблэгъагъэхэм чIыфэр кызыкламытыжыгъэрэм ушъхьа-гъоу фэхъурэм комиссием хэт-хэр кIэупчIагъэх. Ахэм пIэлъэ гъэнзфагъэ афагъэуцугъ, чIы-фэр игъом кърэзымытыжыгъэх-рэм пшгъэдэкIыжыгъэ инхэр ыкIи тазырхэр зэратыральхьащтхэр зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэм къа-Iуагъ.

КИАРЭ Фатим.

СОЦИАЛЬНЭ-ЭКОНОМИКЭ ХЭХЬОНЫГЪЭХЭР

Адыгеир гъунэпкъаклэхэм афэкло

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет джырэблагъэ илэгъэ зэхэсыгъом зыщытегушылэгъэхэ Иофыгъохэм зыклэ ащыщыгъ тызыхэт илгъэсым пыкыгъэ мэзибгъум республикэм исоциальнэ-экономикэ щылаклэ зэхьокыныгъэу фэхъугъэхэм язэфыхьысыжъ. Ащ ехылагъэу зэхэсыгъом кышчыгушылэгъэ, экономикэ хэхьоныгъэхэмклэ ыкли сатыумклэ министрэу Лыхъэсэ Махъмуд Отраслэ зэфэхъафхэм мэзибгъум кыклоцл Иофлагъэу къагъэлгъэуагъэхэм, щылагъэхэм ыкли тапэклэ шлэгъэн фаеу щытхэм къащыуцугъ. Отраслэ нахъ шхъафэхэм Иофлагъэу къагъэлгъэуагъэхэм клэклэу къатедгъэгушылэ тшлоигъоу, упчлэ зауэлэклэ тэри министрэм зыфэдгъэзагъ.

— Махъмуд, тэшлэ республикэм исоциальнэ-экономикэ щылаклэ мэзибгъум зэхьокыныгъэу фэхъугъэхэр, Иофлагъэу щылэхэр нафэ къэзышырэ пчъагъэхэр бгъэфедэнхэ зэрэплэкыштыр. Ау ахэм танэмсэзэ къаплэ тшлоигъу Адыгеим исоциальнэ-экономикэ щылаклэ хэхьоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм фэшл шъузэрыгъозэрэ лъэныкъохэр.

— Хэти ешлэ гухэлъ гъэнэфагъэхэр щымылэхэу ыкли пшъэрылхэм уарымыгъуазэу сыдырэ лъэныкъоклэ ыпэклэ улъыклогъэн, хэхьоныгъахэм уафэклон зэрэмылгъэкыштыр. Тэркли джащ фэдэу гъэпсыгъэ. Зыпкъытыныгъэ нэшанэ хэлъу республикэм социальнэ-экономикэ хэхьоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэм, инвестиционнэ Иофшлэныр нахъ чанэу, игъэкло-тыгъэу зэхэцэгъэнэм, производствэм илгъэныкъо пстэури гъэклэжыгъэнхэм яхылылгъэ пшъэрылхэу Адыгеим и Лыхъгъэхэу Тхьаклушынэ Аслъанрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ къагъэуцухэр гъэцэклэжыгъэнхэм аклуачлэ зэрэрахы-лэрэр ары щылаклэр ыпэклэ лыклогъэнэм, хэхьоныгъахэр шлыгъэнхэм мы илгъэсым лъапсэ фэхъугъэхэр. Мы къэсгуагъэхэр гушылэ къодыуеу зэрэщымытхэр пчъагъэхэмклэ къэз-

гъэшпыпкъэжынын

фаеу сеплты. Гушылэм пае, промышленнэ производствэм мэзибгъум Урысыем хэхьоныгъэу щышлыгъэхэр гурытымклэ проценти 102,9-м шломыкыгъэмэ, Къыблэ федеральнэ округымклэ проценти 106,8-рэ хуштыгъэмэ, Адыгеим Иофлагъэу къащыгуагъэр проценти 106,6-м нэсыгъ. Республикэм имэкъумэщ производствэ продукцияеу къышхыжыгъэр проценти 4,7-у нахыбэ ашлыгъ. Мыщ джыбм кышчыгуагъэмэ хушты Урысыем ихэхьоныгъэхэр проценти 2,3-клэ ыкли Къыблэ федеральнэ округым проценти 2,1-клэ нахъ маклэ зэрэхъугъэхэр. Адыгеим исатыуи хэхьоныгъахэр ышлыгъэх. Гъэрэкло имэзибгъу егъэпшагъэмэ, сатыум икъеклокын процент 31-у хахъо ышлыгъ. Урысыем ыкли Къыблэ федеральнэ округым яИофлагъэхэр бэклэ ащ нахъ маклэх. А зэпстэум нафэ къэшлы республикэм Иофшлэнымклэ чаныгъэу илгъэм хэхьоныгъэхэр зэришлы-хэрэр.

— Дэгъугъэ джы экономикэм иотраслэхэм яИофлагъэхэм зэхъушхъафыкыгъэу тащыбгъэгозагъэмэ. Промышленностыр

сидигъоклэ пэрыт отраслэу алытэш, ащ Иофлагъэхэмклэ къэбгъажэ тшлоигъу.

— Мэзиным клэхуэу фэхъугъэхэм нафэ къашлы республикэм ипэрыт отраслэ ыштэгъэгъэ гунапкъэхэр зэрэзылэкли-мытлупшыгъэхэр ыкли хэхьоныгъахэр зэришлыгъэхэр. Къэлогъэн фае промышленнэ производствэм мэзибгъум продукцияеу кыдыгъэкыгъэм ибагъэклэ Къыблэ федеральнэ округым ящэнэрэ чыплэр зэрэщыбытыгъэр. Къыдагъэкыгъэхэм ыкли фэло-фашлэхэу агъэцклагъэхэм сомэ миллиард 20 къахлэгуагъ. Мыекъопэ районыр, къалэу Мыекъуапэ ыкли Адыгэкъалэ хэбгъэкыжхэмэ, адрэ муниципальнэ образование пстэуми чыплэм кышчыдагъэкыгъэу щэфаклохэм афарагъащэрэм зэрэхъуагъэр. Зэклэ продукцияеу къыдагъэкыгъэм ипроцент 74-р предприятие инхэмрэ гурытхэмрэ ары кызыщагъэхъа-зырыгъэр.

— Адыгеир мэкъу-мэщ шьолырэу алытэ. Ащ елытыгъэу республикэм

ипащэхэми отраслэм Иофшлэклэ янэплэгъу рагъэклэрэп, амалэу щылэхэм атегъэпсыкыгъэу лэпылэгъу афэхъух. Тэшлэ мыгъэ зэрэогъугъэм иягъэ кызыэрэклугъэр. Арэу щытми, мэзибгъум сыд фэдэ Иофлагъэа мэкъу-мэщым кышчагъэлэгъуагъэхэр?

— Отраслэм тиреспубликэ мэхъанэу щыригъэр къыдалытэзэ, Адыгеим и Лыхъгъэхэ, министрэхэм я Кабинет мэкъу-мэщым ифэшшошэ лэпылэгъу етыгъэныр къэралыгъо политикэу агъэнэфагъ. Ащ зэрэтетыр пчъагъэхэм къагъэлгъагъо. Илгъэсым пыкыгъэ мэзибгъум кыклоцл мэкъу-мэщ продукцияеу икыдыгъэкын пылэ пстэуми республикэ бюджетым кыххэкыгъэ сомэ миллион 23,3-рэ ыкли федеральнэ бюджетым кыххэкыгъэ сомэ миллион 226,6-рэ лэпылэгъоу аратыгъ. Гухэлъ гъэнэфагъэ зылэ федеральнэ программэу «Адыгэ Республикэм щэ къэзытырэ былымхуным хэхьоныгъэ щегъэшлыгъэныр» зыфилоу 2011—2012-рэ илгъэхэм ате-лытагъэр гъэцкэжыгъэным сомэ миллиони 2,4-рэ пэлуагъэхъагъ. Ведомствэ програм-мэхэу «Адыгэ Республикэм фермер Иофшлэныр щезыгъэ-жыгъахлэхэм 2012—2014-рэ илгъэхэм лэпылэгъу ятыгъэ-ныр», «Мэкъумэщышлэ (фер-мер) хызымэтшлэлэхэр ылапсэу Адыгэ Республикэм унэгъо былымхэу фермэхэм 2012—2014-рэ илгъэхэм хэхьоныгъэ щыгъэшлыгъэныр» зыфилохэрэр гъэцкэжыгъэныр фэшл фе-деральнэ бюджетым кыххэкыгъэ сомэ миллион 44,6-рэ афатлупшыгъ, республикэ бюд-жетым сомэ миллион 15,3-рэ кышчыдалытагъ. Мэкъу-мэщ мэхъанэ зылэ чыгухэр зрагъэ-федэхэрэм шлуагъэу кытырэм

хэгъэхъогъэн, чыгум шлуагъэу хэлтыр къэгъэнэжыгъэн ыкли нахъ дэгъу шлыгъэн гухэлъым лахъ зэхэлъхэ шыклэм тетэу мылкъу пэлуагъэхъагъ.

— Цыфым ищылэныгъэ-клэ мэхъанэшхо зэрэты-хэрэм ащыщ зычлэсы-щтхэ унэхэр ягъэгъо-тыгъэнхэр. Типащэхэм а кыныгъом изэшлохын хэпшыкыгъэу мэхъанэ зэрэратырэ бэрэ къалоу зэхэпхыт. Адыгеим а Иофшлэныр сыдэуштыгъэу щы-гъэпсыгъа? Ашырэм ибагъэ хэхъау, нахъ маклэ мэхъау?

— Гухэкл нахъ мышлэми, 2011-рэ илгъэсым кышчыуб-лагъэу непэ кызынэсыгъэм зычлэсырэ унэхэм яшлын щылагъэ фэхъу. Тызыхэт илгъэ-сым пыкыгъэ мэзибгъум кыклоцл республикэм унэ квадратнэ метрэ мин 61,8-рэ щатыгъ. Гъэрэкло имэзибгъу унэшлынымклэ Иофлагъэу къагъэлгъэгоагъэм ар проценти 4,7-клэ нахъ маклэ. Зэклэ атыгъэм щыщэу квадратнэ метрэ мин 40,2-рэ цыфхэм ямылкъуклэ ашлыгъ. Унэ псэ-ольшлыным изытет уигъэрэ-энэу зэрэщымытым кыххэклэу, республикэм игъэцкэкло хаб-зэрэ муниципальнэ образовани-ехэмрэ якъулыкъухэм ифэшшо-шэ Иофыгъохэр зэрахъанхэ фаеу пшъэрылхэу кыуцу.

Иклэхум къэлогъэн фае джащ фэдэу республикэм ищылаклэ адрэ илгъэныкъохэу инвестициехэр гъэфедэгъэнхэр, потребительскэ бэдзэршыллэр, социальнэ щылаклэр, демогра-фие Иофыгъохэр, Иофшлэныр зэфышчытыклогъэр, лэжыаплэр иплалгъэм ехъулэу ятыгъэныр, цыфхэм Иофшлэныр ягъэгъоты-гъэныр зыфэпшотхэмклэ рес-публикэ Иофшлэгъэ гъэнэфа-гъэхэр кызырэщагъэлэгъуа-гъэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Урысыемклэ ятлонэрэ хъугъэ

Урысыем хэгъэу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ иотде-лэу Мыекъуапэ щылэм истар-шэ участковэ уполномоченнэу, полицием икапитанэу Быжъ Мурат Урысые зэнэкъокъоу «Народный участковый» зы-фиорэм хэлажыи, ятлонэрэ чыплэр кыдыхыгъ.

Мурат зэнэкъокъум зэрэхэ-лажэрэр ыкли ышэ ишыгъэ-хэм зэрэхэтыр имынэло-сэ цыфхэм къырагуагъэу щы-тыгъ. Ащ ипащэ зыпары кы-римылоу клалэм итхылыхэмрэ исурэтрэ зэнэкъокъум ыгъэ-хыгъэх.

— Бэдзэрым сыдэтэу клалэ горэ кысэклуалли, сэщ пае ымакъэ сфитыгъэу кызы-селом, зыфиорэр кызыгуры-гуагъэп, зыгорэм сызэрэхигъэ-

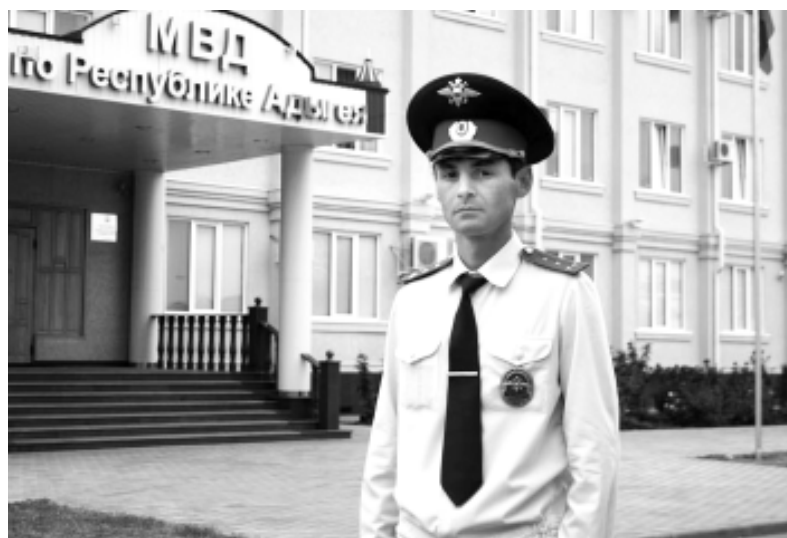
кыуахлэрэ есгуагъ, арэу щыт-ми, нэужым ар нафэ кыс-фишлыгъ. Тиуагъоклэ сэ зыр ары зышылэныгъэ гъогу поли-цием икыулыкъу езыпхыгъэр. Милицэм къеджэнэу ылозэ сицлыклогъом сянэ сигъэщы-нэщтыгъэ. Арыштын мы сэнэ-хъатым ишгъэфхэм защызгъэ-гуагъэ сшлоигъоу ар кызы-кыхэхыгъэри, — ело Мурат.

Быжъ Мурат 2006-рэ илгъэ-сым хэгъэгу клоцл Иофхэмклэ кыулыкъум щылэжэнэу ригъэ-жыагъ. Илгъэситфым къехъу-гъэу полицием иучастковэ упол-номоченнэу ащ Иоф ешлэ.

псэуклэу ялэр зэфэдэп. Гушылэм пае, унагъом илгъэ зэгурымы-лонгъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэр ащ ипшъэрылхэу шхъафэхэм зэу ащыщ.

Иофшлэныр анахъ шхъафэу Мурат ылытэхэрэм ащыщ цыф пэпчэ еклолэклэ гъэнэ-фагъэ кыфэгъотыгъэныр, ягу-мэкыгъохэм икыоу защызгъэ-гозэгъэныр. Цыфхэм гугмэ-кыгъо горэ къафыкыоклы-гъэмэ апэу зэуалэхэрэр участ-ковэр ары. Арыш, ахэм екло-лаклэу къафигъотырэм, ахэр дэгъэзыжыгъэнхэм участ-ковэр зэрэдэлажэрэм ялы-тыгъ цыфхэм уасэу кыфа-шырэрэ.

Урысыемклэ ятлонэрэ чы-плэр кызыфагъэшшошэгъэ участковэу Быжъ Мурат мэ-

фэкл шыклэм тетэу «Народный участковый» зыфиорэ цлэ лъапэмрэ полицием имайоры-цлэрэ кызырэрэратыгъэр къэзы-ушыхъатыр тэмэтэлхэмрэ УФ-м хэгъэгу клоцл Иофхэмклэ иминистрэу Владимир Коло-кольцевым кыыритыжыгъэх. Теклоныгъэ кыдызыхыгъэ Быжъ Мурат кыфэгъушлуагъ Адыгэ Республикэм хэгъэу клоцл Иофхэмклэ и Министе-

ствэ ипащэу Александр Речиц-кэр. Икыулыкъуклэ игъэхъагъэ-хэм апае зэрэфэрэзэр кыри-гуагъ ыкли тапэкли ищытхэу аригъалозэ ыпэклэ лыклогъэнэу участковэ ныбжыкыкыкы-лэгуагъ. Нэужым служебнэ машинэу «УАЗ» зыфиорэмрэ фэтеритлу хуэрэ псэуплэм илункыбзэрэ Быжъ Мурат кыыритыжыгъэх.

КИАРЭ Фатим.

Культурэхэр зэрэшлэмэ, лъэпкь зэфыщыткIэхэри мэпытэх

Чъэпыогум и 29 — 30-м 2012-рэ илэсым Темыр-Осетин къэралыгъо университетэу К. Л. Хетагуровым ыцIэ зыхьырэм ЮНЕСКО-м изалэу хэтым Дунэе шIэныгъэ конференциеу «Диалог культур как социальный императив межнационального взаимодействия» зыфиорэр щыкIуагъ. Ащ иофшIэн чанэу хэлэжъагъэх Адыгэ къэралыгъо университетым педагогикэмрэ психологиэмрэкIэ ифакультет икIэлэегъаджэхэу, доцентхэу А. Н. Аульэр, Л. Л. Бэгыр, кIэлэегъэджэ шIэныгъэхэмкIэ кандидатхэу Л. П. Коченковар, З. И. ХьутIыжыыр, Н. В. Петровар, Ю. Ю. Шаверневар.

Темэу «Диалог культур в условиях полиэтнического образовательного пространства Северного Кавказа» зыфиорэр кIэлэегъаджэным икафедрэ чанэу Иоф зыдишIэрэ ыкIи шIэныгъэ-ушэтын проект гъэнфагъ, ащ кыпкырыкIэу мы конференциер зэхашагъ.

Дунэе шIэныгъэ конференцием кIэщакIо фэхъугъэх Темыр-Осетин къэралыгъо университетэу К. Л. Хетагуровым ыцIэ зыхьырэм, шIэныгъэхэмкIэ Урысые Академием епхыгъэ Владикавказ шIэныгъэ гупчэр ыкIи республикэм и Правительствэу ЮНЕСКО-м иофхэмкIэ УФ-м икомиссие итхьаматэ, Урысыем ИкIыб къэрал ИофхэмкIэ иминистрэу Сергей Лавровым ыкIи ООН-м шIэныгъэм, гъэсэныгъэм ыкIи культурэм альэныкIоу игенеральнэ пашэу Ирина Боквама ацIэ конференцием къекIоллагъэхэм къафэгущылауагъ, Иофтхьабзэм имэхьанэ ащ нахь кIигъэхъыгъ.

Конференциер кызылэуихыгъэ, Темыр-Осетин къэралыгъо университетым ипрезидентэу Ахурбек Магометовым зэкIэ кызы-хъагъэхэм шIуфэс къарихыгъ ыкIи ямурад ехьыжъагъэ къадэхунэу къафэлъэлауагъ. ЗытегущыIэхэрэ Иофыгъэхэм ялэныкIоу зэфэшъхьафхэмкIэ секциехэм Иоф ашIагъ. Культурэхэм язэкIэдэлукI социальнэ зэфыщыткIэ шIэпхъэ инэу зэрэщытыр ыкIи политическэ, правовой, экономическэ, социальнэ ыкIи культурнэ лэныкIохэр лъэпкIэхэм азыфагу зэгурьлоньгъэ ыкIи зэдэ-ЮрышIэныгъэ илэынхэмкIэ анахь мэхьанэ зилэхэу зэрэщытхэр Иофтхьабзэм кыыхъыгъ. Анахьэу лъэпкIэхэм абзэхэр

хьэу Таймураз Мамсуровым, Темыр-Осетин къэралыгъо университетэу К. Л. Хетагуровым ыцIэ зыхьырэм иректорэу Валерий Сазановри шIэныгъэ зэфэсым хэлэжъэхэрэм къафэгущылауагъ.

ЮНЕСКО-м иофхэмкIэ УФ-м икомиссие итхьаматэ, Урысыем ИкIыб къэрал ИофхэмкIэ иминистрэу Сергей Лавровым ыкIи ООН-м шIэныгъэм, гъэсэныгъэм ыкIи культурэм альэныкIоу игенеральнэ пашэу Ирина Боквама ацIэ конференцием къекIоллагъэхэм къафэгущылауагъ, Иофтхьабзэм имэхьанэ ащ нахь кIигъэхъыгъ.

Конференциер кызылэуихыгъэ, Темыр-Осетин къэралыгъо университетым ипрезидентэу Ахурбек Магометовым зэкIэ кызы-хъагъэхэм шIуфэс къарихыгъ ыкIи ямурад ехьыжъагъэ къадэхунэу къафэлъэлауагъ. ЗытегущыIэхэрэ Иофыгъэхэм ялэныкIоу зэфэшъхьафхэмкIэ секциехэм Иоф ашIагъ. Культурэхэм язэкIэдэлукI социальнэ зэфыщыткIэ шIэпхъэ инэу зэрэщытыр ыкIи политическэ, правовой, экономическэ, социальнэ ыкIи культурнэ лэныкIохэр лъэпкIэхэм азыфагу зэгурьлоньгъэ ыкIи зэдэ-ЮрышIэныгъэ илэынхэмкIэ анахь мэхьанэ зилэхэу зэрэщытхэр Иофтхьабзэм кыыхъыгъ. Анахьэу лъэпкIэхэм абзэхэр

зэрэздэЮрышIэхэрэм ыкIи урысыбзэм ыльапсэ (цIыф лъэпкь пстэури зэрэздэгущыIэм) гъэпытэгъэн зэрэфаем анаэ тырагъэтыгъ.

Конференциер зэрэкуагъэм зэхэщакIохэри, хэлэжъагъэхэри ыгъэрэзагъэх, зыфишIыжыгъэ пшъэрылгыр зэшIуихыгъэу альэптагъ.

Иофтхьабзэм ыкIэм АКЪУ-м икIыгъэ купым зэхэщакIохэм «тхьашъуегъэпсэу» аралыагъ, зигъо ИофыгъомкIэ шIэныгъэ конференциер дэгъоу зэрагъэхъазырыгъэмкIэ ыкIи зэрэ-куагъэмкIэ, ащ хэлэжъагъэхэм дахэу пстэуми (ежъхэми) кызырапэгъокIыгъэхэмкIэ. Анахьэу гущыIэ фабэхэр зыфэгъэзагъэр Темыр-Осетин къэралыгъо университетэу К. Л. Хетагуровым ыцIэ зыхьырэм жур-

налистикэмкIэ ифакультет идеканэу Зинаида Тедтоевар ыкIи жабзэм икультурэрэ къэбаржугъэ зэдэгущылакIэмрэкIэ кафедрэм идоцентэу Ирина Татуевамрэ. Ахэр ары зышъыпкIэ езыхьылIи мы конференциер ифэшъуашэм тетэу зэхэзыщажэхэр.

ШIэныгъэ конференциемкIэ ашIыгъэ гупшысэхэм зыпIы-хьан-зыгъэпсэфын ИофымкIэ агъотыгъэ зэхашIэхэр къагоу-цагъ. Темыр Осетием ичIыопс бай дэхэ дэдэ, итарихъ чIыпIэ гъэшIэгъонхэр — Куртатинскэ бгы тIуакIэр, къушъхъэ псыхъо къабзэхэр, гурытлIэшIэгъу пытапIэр, тхьэлъэIупIэхэу Майрамаку, Свято-Успенскэ чылысыр конференцием хэлэжъагъэхэм агу егъашIи илэыщтых.

(Тикорр.).

Къоджэ кIэлэегъадж

ЗэрагъэунафыгъэмкIэ, кIэлэегъэджэ сэнэхъатыр анахь кыинхэм ащыц. «ЗэхьокIыныгъэкIэ» зэджэгъэхэ илэсэхэм къащегъэжъагъэу етIани ар нахь кыинжъ хъугъэ. Ар кызыыхъыгъэри нафэ: уахътэу тызыхъэтыр зэыхьагъ, зэхэфыгъуай. Экономикэм, политикэм, шылакIэм — зэкIэ тиобшествэ мыхъунэу кыыхъухъэхэрэр кIэлэцIыкIухэм, кIэлэ Iэтахъохэм, ныбжьыкIэхэм альэлэсы ыкIи зыхащэ.

А зэпстэумэ къахэкIыкIэ

кIэлэегъэджэ сэнэхъатыр кыыхъэ-зыыхъэрэр мэкIэ дэдэ хъугъэх, бэ еджапIэмэ аIукижыырэр. Ахэр бгъэмысэнхэр къемыкIоу нахьыбэми алгытэ. Сыда Iломэ кIэлэегъаджэм илэжъапкIэ мэкIэ дэд.

Иофыр ащ тетми, ясэнахъат зэблэмыхъоу кIэлэегъэджабэмэ Иоф ашIэ. Ахэм ащыц непэ сыкызытегущыIэмэ сIлоигъор. Ар Ацумыжъ (Ахэджаго) Суллет Долэтчэрые ыпхъур ары. Дэгъу дэдэу сэшIэ, езгъэджагъ,

Иоф дэсшIагъ, ежъымы сипшъа-шпэхэр ригъэджагъэх. Зэ нэмыIэ-ми иофшIапIи, исэнэхъати зэблэмыхъугъэу ПсэйтIуку гурыт еджапIэу N 8-м шэлажъэ, ублэ-пIэ классхэм Иоф ащешIэ.

Суллет Тхьэм кIэлэегъэджэ сэнэхъатым кыфигъэхъугъ. ИофшIэн шIу дэдэ елэгъу, ащ нахь сэнэхъат дэгъу дунаим темьтэу елгытэ. Джащ фэдэу кыфыщытхэр ригъэджэхэрэри, якIас, ным фагъадэ, пчэдыжъ кьэс кыпэгъокIых.

Апэрэ кIэлэегъаджэу илагъэр ХьэкIэко (Ацумыжъ) Чусар арыгъэ. Ащ игушылакIэ, илэу-шIыкIэхэм, изекIуакIэ пшъэшъэ-жыер альпылэщыгъэ, унэм къэкIожьымэ гъунджэм Iутэу зыпишIыжыщыгъ. 1967-рэ илэсым Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ училищэу Андырхъое Хъусен ыцIэ зыхьырэ дэгъоу кыуыхыгъ. А илэс дэдэм ПсэйтIуку дэт еджапIэм щылажъэу еублэ.

УныбжьыкIэмэ, гур кыгъэ-кIодынэу еджапIэм изыттет щы-тыгъ. ЧIыпIэхэм къакIэщыхы-щыгъ, дэпкIэхэри, джэхашъохэ-ри зэщыкIогъагъэх. ПхьэкIэ еджапIэр агъэплъыщыгъ, хьаку-хэри жыгъэх. Псэу агъэфедэрэр гъунэгъу псынэмэ къарахы-щыгъ. ЕджапIэм еджэгъу охъытIоу Иоф ышIэщыгъ.

КIэлэегъэджэ ныбжьыкIэр нахьыжъхэм акIэрыплъыгъэ ла-жэщыгъэ, сабыйхэм шIэныгъэ зэраритырэм кIэгущыщыгъ, ыгъэгущыщыгъ, кIуачIэ кы-хилъхъыщыгъ.

1967 — 1968-рэ илэс еджэ-гум апэрэу кIэлэцIыкIухэр ыш-тэгъагъэх. Сабыеу еджапIэм чIэхъанэу къащэгъагъэмэ ащыц горэм ятэ ылогъагъэу зэхыхы-жыгъагъэр Суллет щыгъушIэ-жыырэр. «Хэт зэптыгъэр шъэо цIыкIур ригъэджэнэу?» — аIуи кызыеупчIыхэм, «Олахъэ сьмы-шIэрэ, зэстыгъэри естыгъэри сабыих, кIо, Тхьэм ыIуагъэр хъун» ылогъагъ. Апэрэ мафэхэм къащегъэжъагъэу ишъыпкIэу, ыкIуачIэ хэлэу кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэм ИофшIэныр ригъэ-жъэгъагъ, джыри непэ джаш те-тэу мэлажъэ. Апэрэу ыштэгъа-гъэхэм ащыщхэр нэнэжъ-тэгъэж хъугъэх, IэнэтIэшхохэр яIэх, яапэрэ кIэлэегъаджэ ащыгъушIэ-рэп. Ахэм ащыщых Ахэджэго Адам, Шъхьэлэхъо Аскэр.

Ригъэджагъэхэм ащыщхэр шIэныгъэлэжъхэу, кIэлэегъаджэ-хэу, журналистхэу, мэкъу-мэщ хьызмэтым иофышIэхэу мэла-жэх. Ахэм арэгущо Суллет. ШIэныгъэлэжъых Ахэджэго Са-идэ, Ацумыжъ Фатимэ, Ахэджэго Замрэт; журналистхы ХьушIт Мирэ, ХьушIт Зарэ; къэралыгъо IэнэтIэшхохэм аIутых Шъхьэ-лэхъо Азмэт, ДзэлI Аскэр, Ахэ-джэго Адам.

Апэ ИофшIэныр зырегъажэм еджапIэм кышыдэлэжъагъэхэу ХьидзэлI Хьарыет, Нэпсэу Щэры-фэт, Уджыхъу Муслымэт ищы-сэтэхыпIагъэх. Илэс 45-м кьэхугъ а зы чIыпIэм Суллет зыщылажъэрэр, нэгъыришъэ пчъагъэхэр ублэпIэ классхэм ащыригъэджагъэх, шIэныгъэ куухэр аритыгъэх, апшъэрэ клас-схэм а шIэныгъэхэр къащагъэ-шъыпкIэжъых. Мыгъэ апэрэ классым щыригъаджэхэрэр нэгъыришI мэхъу. Хабзэ зэрэ-фэхъугъэм тетэу ишъыпкIэу ахэм Иоф адешIэ.

Суллет цIыф губзыгъ, шъабэу, дахэу, макIэу мэгушIыIэ. ЗэраIо хабзэу «макIэу мэгушIыIэ, бэу Иоф ешIэ», нэмыкIэу къэпIон хъумэ, бэмыIо-башI. Урокыр кIо хъумэ, тидэкIи рэхъат, «бадзэу быбырэм ымакIэ зэхэпхыщт» зыфалорэм фэд. КIэлэегъаджэм игушыIэ пэпчэ гъунэ Iафы, агу раубытэ. ЕджапIохэр дэгъух, дэих ыIоу Суллет зэхидзыхэрэп, шъхьаф-шъхьафэу адэлажъэ — ахэм шIогъэ гъэнэфагъэхэр къа-тых.

Егугъоу, дэгъоу иофшIэнхэр зэрэзэхихъэхэрэм, гъэхъэгъэ дэгъухэр егъэджэн-пIуныгъэ ИофшIэным кызырэгъэщыдихы-рэм апае шIухьафтынхэр, щыт-хъу тхыльхэр кIэлэегъаджэм кыфагъэшъошагъэх.

ХЪУШТ Шэбан.

ТХЫЛЪЫКИ

Мэхьош Руслъанрэ Клыргэ Юрэрэ «Тиорэдиш» ыцлэу урысыбзэкИ адыгабзэкИ тхылъ кыдагъэкыгъ. Мэхьош Руслъан нэлъасэ сызыфэхъум клэлэгъэджэ сэнэхъатым икурыбзыпIэ итэу лажъэщтыгъ. Усэ-тхэн Иофым пылыми сшэщтыгъэп, ау гулгытэ чан илэу, жэбзэ кьабзэ Iулъэу, гушыIэ шэ-рыохэр, гушыIэжхэр хэщыхагъэхэу кыIорэм уемыдэлун умылэкIэу, игупшысэ гъэшIэгъонмэ уахищэщтыгъэ.

Уахътэм кыгъэлъэгъуагъ Мэхьошым игулыгъи иамали зынэсырэр. Бэшагъэу адыгэ литературэм хэуцагъ. Тхылъ пчъагъэ кыдыгъэкыгъ. Ытхы-хэрэм сяджэ. ЗэкI пIоми хъунэу кы-хиутыгъэ тхылъхэри сIлэх. БэмышIэу Руслъан итхылъыкIэ шлухафтынэу кыисфаригъэхъыгъ. Ежъ Козэт дэс, сэ Гьобэкъуае сыщыщ. Ар ежъ Руслъанрэ Клыргэ Юрэрэ — зэлыашIэрэ оредус, оредыIу, пшынау ыкIи зэдзэкIако — зэ-датхыгъ, зэдаусыгъ «Тиорэдиш» зы-фаусыгъэр.

ГушыIэ пэублэу тхылъыр кызылэузы-хырэр ежъ Руслъан зытхыгъэр. «Орэд-ым тыгу чыылэлэгъу ригъафэрэп» — етхы усаклом.

Усэм изакъоу, дахэу зэгъэкIугъэу гупшысэ куу хэлъымэ, гум ештэ. Ау усэр оредышъом илэу мэкъэмэ дахэкIэ кьаломэ, гум зэриштэрэ закъор армы-рэу, пкьынэ-лынэхэми анэсы, ахткIухъэ. ШыIэныгъэм оредым шыримэхъанэр Мэхьошым ипэублэ гушыIэ дэгъу дэ-дэу кыщыриIотыкIыгъ. Иусэмэ тамэ кьагунгъагъи цыфмэ нахъ языгъэшIа-гъэр Клыргэ Юрэрэ зэрэщытыр Руслъан икьу фэдизэу кыггурэлэ, гъунэнчъэу фэрэз иныбджэгъу. «ТиеплъыкIэхэр зэ-тефэх, е зэхъыщырых, дэгъоу тызэ-гурэлэ, тызэкIу», — ело Мэхьошым. Ауштэу шчымытэу, творчествэм ныб-джэгъуныгъэ дэпшышъуцтэп. Аныбжъ зынэсыгъэм уеплъымэ, джыри бэрэ тхылъеджэхэмрэ оредылохэмрэ зы-гъэрэзэн усэ-орэдхэр якъэлэмыпэ кычIэкIын зэрилъэкIыштым уицыхъэ тель ашIы.

Джы Мэхьошым иусэмэ ащыщэу сынаIэ зытесыдзэгъэмэ афэгъэхьыгъэу гушыIэ заул.

Илэс кынкхэу, охътэ чыжъэу 1918-рэ илэсым Гьобэкъуае щыхъугъэ-щышIагъэм ыгузэгупIэ итыгъэм фэдэу усаклом гур ыгъэузэу, ыгъэуалъэу «Гьобэкъуае ягъыбз» ылоу ыусыгъ. Сэ сызэрэгъобэкъуае паеп, ау а тхьа-мыкIагъоу чылэм дэхъухагъэм ыгукIэ зэригъэгумэкIырэм, усэм илэу гъыб-зэ зэрафитхыгъэм пае, сэри, гьобэ-кьуаехэри кыпфэразэх, Руслъан:

«Плъыжъи фыжъи ядзэкIолIхэр кьуаджэм шызыблэкIа

Къэлэ гъогушъ, Гьобэкъуае, зыр зым блемыгъэкIа.

Плъыжъи фыжъи зытэмышIэм, рэхъатыгъэ чылэр,

РеволюцIиу тыззэIешIэм, гуаоу уагъэ шылблэр.

ЫлукIыгъэм сьд фэтишIэна, ежъми пфигъэгъуна?

Къэнагъэри рэхъатына, тауцтэу зухъыжъына?»

А сатырхэр нахъ куоу, нахъ псыха-гъэхэу, нахъ ушъагъэхэу, оредышъом, гъыбзэм нахъ еклоу гъэпсыгъэу «Тиорэдиш» зыфилорэм кыдэхъагъ:

«Революцием итыгъэ кьуаджэм кышыхъащэхъа,

Уинасын кымыыхъымэ уистэу сы-дэу ар бэлахъа?

... Гьобэкъуае гүмэкI пахъэу нэфыр шызыкIечы,

Ныхэм, шыхъухэм, шъузхэм ягъымакъэ уашъор зэтыречы».

Ичылэ фэгъэхьыгъэ усэу Мэхьошым ытхыгъэми сатыр заулэкIэ игупсэ чы-лэм идэхэгъэ, ицIыфхэр, шэн-хэбзэ да-хэу дэлъхэр, къэзыуцухэрэ дунаир псэ кыпынгъагъэу унэгъу кыкIегъэуцо:

«ЫбгъуитIулкIэ Пшызэ узэлъекIухъэ,

МЭХЬОШ Руслъан

Щэлэфэ ныр уишIулъэгъу зэхегъашI!

Гулъ IутIэным иубыкI макъэ Нэфылъ гъэлэу атэкъэ макъэу Тыкъэгъуцыщыгъэ нэфишъагъом Хьакури зэкIэгъэнэгъахэу, тыкIонэу еджакIо игъом

Фаби унэм иуцогъахэу, Пчэдыжъышхэри шIыгъахэу. Слэгъуцтыгъэ ныр гүмызагъэу, Зы чыпIэ ар имызагъэу: Зэ пхъэ пилъхъэу хьакум Iусэу, Пуаблэр зыдэлъ хъупкъэм кIэрысэу, Ащ кыIулкIм хьакуIум нэсэу — ШызылIишIэу цытс-мамрысыр... Тэ цытишIэни а лъэхъаным — Пылыми гъаишIэр уилъэхъаным, Ны зымылэжъым игупыкIэу КытпыкIыгъэ зэрилъэкIэу Къыддигъэхъурэм имэхъан?! Ау къэтыгъэ шIэхэу къэтишIэнэу — Чылэ гүпсэм тыдэкIынэу, Къалэм еджакIо тыкIонэу ТыкIэлэ Iэтахъу нэмыIэу. Ным инабгъо тыккызезым, Ыбгъэ фабэ тыккызылэным КъэтишIагъэ нымэ яIэшIугъэ. Ным имыхъожъ гукIэгъуныгъэ Хэлъэу гупшысэ хэхыгъэ, ЕпIыкIэр хъугъэу ухыгъэ Ным фэтишIыгъэ гүзэхашIэм, Зэрэоснчъэм иишIушIэ: ЗэгъэтишIэхэ-зэпIыным Ар кьажъапIэу фэхъуагъэ. — ТыцIэлэфэкIи хэхъуагъэ. Ным иегъэшIэрэ шIушIэ. Илэзэ тэркIэ фаишIэ Ренэу дготэу кыддэкIуагъэ

Тэ тызэкIуи, сьд зытэшиI; ТызэкIали, тызэгъуали... Тэры ащ имылыгъэу Тафцытыжъэу тишIошIэз, кIуагъэ Джыс тызыхэрэ охътэ шIоркъэу кызытэмынэкIыгъэр —

Тимысагъэ кызыхъыжъэрэр; Зыцыбэр тызынэчыпхэу тызнэ-мысыгъэр...

Уахътэу джыс тызкIэмыхъажъы-щтыр.

Къупишъхъэ чанэу гүм кыхаоу ТыцIэлэфэ къетхъаIыщтыр; Ным ифэIо-фаишIэ икьоу ЗэрэпфэмыгъэцэкIагъэр Зэритлэгъоажъыщт гъунджэIур...

Тянэ псэничъэхэр цэлэфэ Зэ ттыжъыным тыцыгугъэз, «Къахъ»-р «Ма»-м ынэ идгъэшъзэ, ТыцIагъэ аIытхэу чIыфэ Шгъэфэу, темгупшысэу, нафэу — Тауцтэу хъугъэми, мызафэу! Делэ гушхоу, цыIэм иишIур Телэ джыри илэу тишIошIэз, «Игъо тишIэн ащи» тIозэ...

Джауцтэу ныхэмкIи тыплъэхъузэ, АфэтишIапхъэхэр тIэкIэкIэз, АгъэшIащитри ащ дэкIэкIэз... Тыухыгъэх тынэ IэшIухэр Къани гонэгъу зэфэмышIухэр... Зэхэнэгъэ хьаку пхъэ пшIоу КъыхъукIэ устхъоу стырэм, ДжэжъышIогум лъэбгъу кьезыдзэу, Хьакупчъэ нэзым нэфэу кыдзэрэм, Гъэстыныпхэр кырихъанэу КIымэфанчъэу ным кыIуишIэрэм

ИанIл кыуишIэкIэу, уигъаишIоу гү-хъэ...

Цыфы лъэпкыбэр бэшагъэу дэ-сэу

ЗэгурьIожъэу мэнсэух гүпсэу».

Мэхьош Руслъанрэ Клыргэ Юрэрэ зэдаусыгъэ оредхэм уикъуаджэ, цыф-хэм, кьэралыгъом, бзылфыгъэм афы-уилэн фэе шIулъэгъур зэхъуагъашIэ. ЕгъэшIэрэ адыгэ шэн-хэбзэ дахэр кьэхъумэгъэнымкIэ мы тхылъым ишIогъэшхо кызыэрэкIоштым сицыхъэ тель. ИгушыIэхэри щэрыоу, адыгэ кьэлэкIэ шыпккэм кыпккырыкIызэ ыусыгъэу иI Руслъан «Хьохъу»-кIэ зэ-джагъэр. ШыIэныгъэм илэныкыо псэ-ури кызылэныубытэу, гушыIэ фэбэ да-хэу IэкIэлъхэр шIомакIэу, лъэпкыым хьохъоу филагъэм гур егъэбэгы, егъэ-гушIо. Лъэпкыу итэкъухагъэ хъугъэм ищыIэныгъэ зэрипхын фаем усаклом клегъэтхы:

«Дунаир тынчэу, щхы макъэр жьынчэу,

Зытыгъоижъэзэ, лъэпкь ин тэ-рэхъу», — ело усаклом.

Ным, тым афэмытхагъэрэ афэмы-усагъэрэ усакломэ ахэтэп сшIошIы. Ахэм зэу ащыщ Мэхьошри. Зэошхоу блэкIыгъэм псэемыблэжъэу зэуапIэм Iутыгъэу зятэ зымылэгъугъэхэм, чIэ-зынагъэхэм, хэныгъэхэм ягууз усэу «Тхъэгъоны фае уятэ уилэныр» — кыщыриIотыкIыгъэ Мэхьош Руслъан: *«А гушIогъошхор Хэгъэу зэошхом Сигъэушъыгъэ, шыжъэныгъэ».*

Ащ кыкIэлъыкIуагъэ «Хашъуль-хъэх, ветеранхэр, орденхэр шъуб-гъэ» зыфилорэ усэр. Шылагъэ лъэхъа-нэ ашIагъэр зыдашIэжъэу, ялIыгъэ шы-хъатхэу орденхэр абгъэмэ кьахэлы-дыкIэхэу, ашъхъэ Iэтыгъэу зекIохэу, тэри тащыгушIулкIэу:

«ЛъыкIуатэ къэси шъуитекIоны-гъэ»

Нахъ тэгъэшIагъо шъуилъэкI, шъуилIыгъэ».

Джы заом хэлэжъэгъэ тIэкIоу кьэнэ-жыгъэхэм орденхэр кызыхалъхъанкIэ мэукигъэх. ШыIэныгъэм хэхъухэрэ псэтым Руслъан агъэгумэкIы, иIоф шыпккэкIэ елгытэ. Сыдым ымыуа-са кьуаджэу хычIэ хъугъэмэ афэгъэ-хыгъэу Руслъан ытхыгъэр. ТхьамыкIа-гъоу цыфхэр зыхадзагъэр усаклом ыгу цызыригъафи, гъыбзэ шъуашэм илэу «Чылэхэр, тыдэ шъухъугъа?» зыфи-усыгъэр ытхыгъэ. Мысэр джы зэхэ-фыгъуай, ау усаклор маджэ, мэлъало: «Зилажъэм лажъэ тефэнэу сыфай...»

НыбжыкIэ дэдэу зэшъхъэгъусэ зэ-фэхъугъэхэм Зэошхор кьахэбани зы ахитхыгъэ. КъыгъэшIагъэм шъузабэу кьэзыхыгъэм, зилIы фэшъыпкьагъэм, пхъу закъом фыщысыгъэм, джы ныо хъугъэм кIуачIэу иIэр мэкIэна? «Сегуп-шысэ шъузабэм илээкIы» — етхы усаклом. Усэ гъэшIэгъон, зэгъэпшэн гъэшIэгъонхэр хэтэу «Жьогъо зэ-шибл» ылоу Руслъан ытхыгъэр. Жьогъо зэшиблэу огум итыр ары сшIошIыгъэ усэм ылъапсэр, ау адыгэ лIыхъу-жыблым афэгъэхьыгъэу кычIэкIыгъэ.

НибжыкIы мыкIосэжъыщт жъуагъомэ афэдэх тилIыхъужыблэ:

«Адыгэ тIэкIоу хэкужъыым кьина-гъэм

Лыхъужъэу блы кыыхэкIыгъэ. Жьогъо зэшиблэу ошъогу

ЛъэгъуакIэ кыщыхэкIыгъэ».

Шулъэгъу мыгошыгъэм имашIуи

усаклом ыгу хэстыхъагъэ:

«Сыботы пэтызэ, сьд сигушIуа-гъоми,

УзгокIыжъынышъ, скIыгъу си-гүмэкI».

Джащ фэдэ шIошIхэр сигъэшIыгъэх

Руслъанрэ Юрэрэ кыдагъэкIыгъэ тхылъ шIагъом.

СТИАШЪУ Майор.

Гьобэкъуай.

ЧыIэрымэр пилъэсыкIэу Сэхъы тхыцIэу кыххэрэ жьым ГъучIхъакуишъхэу кьэуплъыжъысэрэм Фэбэмэ гохъэу кыпыххэрэм — ГүзэхашIэу нIэм тыхэлъэз, Ны гукIэгъум фытагъэшIэрем; Чыиф бгъэнышъхъэ унэгъым ИетIэ джэхъыгъэ игъи,

Нэфылъ дэтэдэж кьумгъаныпсым Игъухэрэ сурэт шIыгъи — ЗэкIэ, зэкIэ сыгу кьэкIыжъэу, Непэ фэдэу, сынэгъу кIэт Ным игүмэкI Iахъ лыагъэу, ИишIулъэгъу ин мычъэкъуагъэу, ИгукIэгъу лъэш мыухыжъэу СигъунджэIу ит имыкIыжъэу; Зэбгъэпшэни, зыпэпшIыни, Фэд, е ехыщыр зыфэпIони Дунаим кытэмыкIыгъэу, ИчIыфэ тыхэмыкIыгъэу. Илэжъэ куоу тыгу илэынэу Тыцыц игыпккэу кызыдетхъаIынэу: Фэдэ е ехыщыр зытIыгъэу Лъыгъэмэ ядлэгъэжъэпIэ Уилытэу кыоплэрем цIыфкIэ! ***

Джырэ фэдэу сичIэнагъэ иинагъэ, Зэрэбэм фэсымышIагъэр, Сиакъыл зынэмысыгъэр, Фетэу лыххэр зэстыгъэр Сегупишъысэу кыыхэкIыгъэп арэу куоу. ЗыфэгъэгъужъышIоу НымкIэ, нымкIэ кысыщыкIагъэр; Фэдэу, фэдэу сыгу зэбгъэжъэу. Силагы, сызыфыщылагы Уасэ афысымыгъэшIыжъэу

Фэдэу уахътэ кысыкIугъэп! Ащ сыгу пагъэ кызылIытхы Мы сатырхэр кыыхычыгъэх Сыбгъэ пытэ кызылIуачи, ГъэшIэ гъогу техъагъэх. ПшIэнэп ахэр ашъхъэпэнкIи, Десэ тэрэз афэхъункIи... ***

ШыIэм зэкIэм анахъ лъапIэр — Нэу укъэзылфыгъэ! Сыдрэ тыни анахъ псапэр — Уанэ иушъый, ЗичIыфэ узэхэмыкIыщтыр — Псэничъэ уанэ хый. УиIоф псэуэмэ ахэмыпшэу Апэ ар игъэшъ. Иоф сIуIлоу зыщымыгъэгъупишэу Игъухэрэ угу цыишъ! Огъольжъымы, отэдэжъыжъы Ренэу угу игъэлъ! ПлъэкIыщт тIэкIур зэкIэ фаишIэу Ицыхъэ кызытэгъэлъ. ***

Ным ищыIэкIэ-псэукIэ сурэт Уигъэпелыуанэу, кыуитэу гъэрет УгучIэ энэкъокъунчъэу ерэт! Саугъэтмэ ясаугъэтыжъэу цэрэт!!! ***

Щэлэфэ ныр уишIулъэгъу зэхегъашI! ЩэлэфэкIэ фэтишIыгъунэу цыIэр зэкIэ фаишI!

ЛЪЭПКЪ ГЪЭЗЕТЫМ КЪЫКІУГЪЭ ГЪОГУР

Адыгэ Республикэм игъэзетэу непэ «Адыгэ макъэ» тызадзжэ иапэрэ лъэбэкъу лъэпкъ тарихьым зыщидзыгъэр илъэс 90-рэ кыхьашт илъэсым игъэтхэпэ и 8-м хуэшт. А хуэгъэ-шлэгъэм ипэгъокіу гъэзетым гъогу кыхьэу къыкІугъэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэм якыхьэутын етэгъажьэ. Гъэзетым къырыкІуагъэм лъэныкъо горэкІэ щыгуагъэхэм, ащ икыхьдэгъэкІын дэлэжъагъэхэм, илъэсыбэ хуэгъэу ар къызытхыкІыхэрэм ыкІи еджэхэрэм редакция ацэгугъы ягукъэкІыжхэр къытфатхынхэу. Ныбджэгъу лъапІэхэр, шыутхыгъэхэм тыкъагъэ.

1923-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 8-м араб Іелфыбэр ылъапсэу адыгабзэкІэ тхыгъэ гъэзетэу «Адыгэ макъ» цІэу зыфашыгъэм иапэрэ номер къыдэкІыгъ. Джарэуштэу къыкІоуыгъ тидыгъэ лъэпкъ гъэзетэу илъэс 90-рэ гъогу къызыкІугъэм итыгъэу шІэгъэу непи къытфепсырр.

«Адыгэ макъ»! Лъэпкъэу зымакъэ къызыэханыным лІэшІэгъубэхэм кІэхьопсыгъэмкІэ ащ фэдэ цІэ шІагъокІэ зэджэгъэхэ гъэзетыр азнэджэ папкІэу уахътэм къыхъжыуыкІыгъ. ЗипчъагъэкІэ 500 хъоу къытырадзгъэ апэрэ номерыр зыІэкІэхъгъэ цІыфхэм, зырыхъгъэ унагъохэм шІыІыныгъэ кІуачІэу ахэлымы, арыллымы хъхьоныгъэ шІагъо афишІыгъ, «тыбзэкІэ тхыгъэ тигъэзет игъогу зІуыгъ!» — макъэ ІэтыгъэкІэ зыІохэрэм япчъагъэ хахъоу шІэхэу ригъэжъагъ.

Тарихь шІыныгъэхэмкІэ докторэу, зылашІэрэ журналист-публицистэу, адыгэ журналистикэм фэгъэхьыгъэ ІофшІэгъэ дэгъубэ къызІэкІыгъэ ХъокІо Заур зэритхырэмкІэ, «1923-рэ

илъэсым адыгэ къуаджэхэр къызІыбыбыхьагъэх Адыгэ хъку исполкомым зэкІэ къоджэ гъэзІэкІо комитетхэм писъмэу адыгабзэкІэ тхыгъэ гъэзетым иапэрэ номер къызырэдэкІыгъэм ыкІи хъкум адыгъу шыпсэхэрэм ар аІэкІахъу гъэпсыгъэным яхьыллагъэу афигъэхьыгъэм». ЦІыфхэм афэкІорэ джэпсалъэу Хъахъурэтэ Шыханчэрые зыкІэтхъжыгъэм мырэуштэу къыщидыгъэ: «ЧеркесыбзэкІэ тхыгъэ гъэзетым иапэрэ номер къыдэкІыгъ, ятІонэрэ номерыр агъэхъазыры. Гъэзетым икыхьдэгъэкІын зэкІэ цІыфхэр хэлэжъэнхэ фае, ар істэуи алыгъэ-Іэсыгъэныр чІыпІэ органхэм япшъэрыл. ЛъэпкъыбзэкІэ тхыгъэ гъэзетыр къызырэдэкІыгъэр игъо ылъэгъуэзэ, хъку исполкомым унашъоу ышІыгъэм къыделъытэ охътэл темышІэу гъэзетыр къызырэдэкІыгъэм фэгъэхьыгъэ къэбарыр зэкІэ цІыфхэм алыгъэ-Іэсыгъэнэу, фэныкІуагъэу яІэхэр гъэзетым къатхынхэ зэрэфаер зэхыгъэшІыкІыгъэнэу, цІыфхэр гъэзетым кІэгъэтхэгъэнхэу, зэкІэ ІофшІэпІэ чІыпІэхэм гъэзетыр къыщырягъэтхыкІыгъэнэу, гъэзетыр мазэм тіо къыдэгъэкІыгъэнэу». Джарэу афэгумэкІыштыгъэ Адыгэ хъку исполкомым итхьаматэ лъэпкъ гъэзетым икыхьдэгъэкІыгъэр ікІэгъэтхэрэ.

Документэу щыІэхэм къызыраушыхьатхырэмкІи, апэрэ лъэпкъ гъэзетым икыхьдэгъэкІын дэлэжъагъэхэм ягукъэкІыжхэу къытІыІэсыжыгъэхэм къызырагъэлагъорэмкІи, ХъокІо Заур къызырэдэкІыгъэм, къын макІэп зыпачын фаеу хуэгъагъэр лъэпкъым итарихьыгъэ егъэжапІэ фэзышІыгъэхэм. Гъэзетыр зыщыхьахын ыкІи зыщыхьахын типографие зэрэщымыІагъэм къыхъэкІэу араб Іелфыбэр лъапсэу зыІэ Іэпэрыгъх литографие шыкІлэм тетэу гъэпсыгъэ апэрэ номерхэр шІыгъошІугъэхэп.

Зэрэхауышт пкъыгъоу агъэфедэштыгъэр мыжыо Іабгъум ыкІышъу, ащ хъарыф зырызэу литограф тушыкІэ гушыІэхэр тыратхэщтыгъэх, ар щымыІэ зыхъукІэ, литограф къэлэмкІэ зэкІэ ищыкІэгъэ гушыІэхэр тыратхэщтыгъэх, сурэтхэри тырашыхъыштыгъэх. Джарэуштэу къыныбэ палгагъозэ агъэхъазырыштыгъэ гъэзетым иномер ибагъэкІэ 500 хъоу къыдэкІыштыгъ.

Апэрэ адыгэ гъэзетыр зыгъэхъазырыштыгъэр а лъэхъаным тхъным зыщызыуштыгъэу егъэжъэгъэгъэ, ыужкІэ зылашІэ хуэшт адыгэ тхэкІо цІэрыІоу, СССР-м и Къэралыгъо премие къызыфагъэшъошэгъэ КІэрэщэ Тембот арыгъэ. Ащ къытхыжыштыгъ: «А лъэхъаным Краснодар дэтыгъэ политехническэ институтым сыщеджэщтыгъ, ащыгъур ары «Интернационалыр» зыщызырэдэкІыгъагъэр, ар къызылашІэм хъку исполкомым сащагъ, Хъахъурэтэ Шыханчэрыерэ ЦуамыкІо Хысэрэ «Интернационалыр» агу рыхыгъэти къысаІуагъ адыгабзэкІэ джащ фэдэ тхыгъэхэр къызырэхъащхэ гъэзет къыдэгъэкІыгъэн зэрэфаер. Ащ дэжыым щитхъуыгъэ «Адыгэ макъ» цІэу фэтыусынэу. Араб хъарыф шрифткІэ ащ къыхъащхэр стхынхэу пшъэрыл къысфашыгъэти, арэуи сшІыгъэ, экземпляр закъор къуаджэхэм аІэкІэбгъэхъан плъэкІыштыгъэти, къэлэ литографием щыхъыуынэу итхъуыгъэ, къэлэ-гъунэм Іутыгъэ шъошІ заводым дэжэ щытыгъэ литографие цІыкІум апэрэ экземпляр 500 щыхъызэуыгъагъэ».

Джарэуштэу игъогу кІыхъэ тыхъгъагъ тилъэпкъ гъэзетэу цІыфхэм шІу алыгъуыгъэр. Ащ лъэгъохъышІу фэхъуыгъэ а лъэхъаным студентыгъэ кошхъэблэ кІалэу, адыгэ художественнэ литературэм ыужкІэ лъапсэ фэзышІыгъэ, зылашІэрэ тхакІоу КІэрэщэ Тембот. Гъэзе-

тым иапэрэ номер кыхьагъэхэр ащ ыІэкІэ ытхыгъагъэх, игъу-сагъэх Мишурие Казбекрэ Сергей Мироненкэмр.

Лъэпкъ гъэзетым иапэрэ номер КІэрэщэ Тембот адыгабзэкІэ зэридзэкІыгъэ «Интернационалыр» къызырэхъагъэр хъкум щыпсэхэрэм гопэшхо ащыхъуыгъэ. Дунэе пролетариатым игимн, урыс социал-демократием ипартийнэ гимн, Совет къэралыгъом иапэрэ гимн адыгабзэкІэ тхыгъэу къызырэхъауыгъэм къыгъэлагъоштыгъ лъэхъаным дэлэбжъоным лъэпкъ гъэзетыр зэрэфІорышІэщтыгъэр.

Апэрэ «Адыгэ макъэр» нэ-кІубгъуишІІ хъоу істэумкІи номер 8 къыдэкІыгъагъ. Ащ иаужырэ номер 1923-рэ илъэсым бэдзэогъум и 31-м цІыфхэм аІэкІэхъагъ. Гъэзетым иапэрэ номер «Интернационалым» фэшъхъафэу Москва дэтыгъэ Всесоюзнэ макъумэщ выставкэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэр, хъкум къышчыхъуэрэ хуэгъэ-шІагъэхэм ащышхэр къыхиуыгъагъэх.

Урысыем и Къыблэ-КъокІыпІэ игъэзетэу «Советский Юг» зыфІоштыгъэм къызырэхъащтыгъэмкІэ, «Адыгэ макъэм» ренэу къехъэх тхыгъэ гъэшІэгъонхэу Совет хабзэм политикэу хъакулахъхэм альэныкъокІэ пхыришъырым, хъкум шылакІэу илъэс зэфэшъхъафхэм илыгъэм, лъэпкъ шІэжыым, гъэхъагъэу зыфакІохэрэм ыкІи нэмыкІхэм афэгъэхьыгъэхэр. Гъэзетым пшъэрыл шъхъаІэу зыфигъэу-цужыхъыгъэ гъэсэнныгъэм адыгхэр нахьыбэу пышъэгъэнхэр, лъэпкъ шІэжыыр къэгъэушыгъэныр, къэралыгъо политикэр зыфэдэр ежъхэм абзэкІэ цІыфхэм агурыгъэІогъэныр, игъорыгъозэ урыс ыкІи дунэе культурэм адыгхэр хэщэгъэнхэр.

Джарэуштэу «Адыгэ макъэр» лъэпкъ журналистикэу ыужкІэ лъэпсэшІу зышІыштым иапэрэ шыоу лІэшІэгъуэхэр зыкІыхъэгъэщт гъогу тыхъагъ.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтыбый.

ЗэкІэхъэгъэныр игъоу ылъэгъугъ

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным пенсиехэм апае ахъщэу хаубытыкІырэр ікІэрыкІэу гошчыжыгъэным ехьылІэгъэ законопроектым дыригъэштагъ. Ау Президентым игъоу ылъэгъугъэ законным кІуачІэ ілэ зыхъушт пІалъэр 2014-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м нэс зэкІэхъэгъэнэу. ЫпэкІэ къызыралоштыгъэмкІэ, пенсиехэм алыапсэ щыкІорэ зэхъокІыныгъэхэм яІофыгъоу шъхъаІэхэр 2013-рэ илъэсым рагъэжъыштыгъ ары.

Владимир Путиным къызырІуагъэмкІэ, пенсиехэм яхьылІэгъэ законопроекткІэм джыри Урысые Федерацием и Правительствэ Іоф дишІэ-

жыын ыкІи 2013-рэ илъэсым иапэрэ мзых нахъ кІасэ мыхъугъэу ыштэн фае. «Пенсие зэхъокІыныгъэхэм ягугъу пшІын хъумэ, джыри ащ Іоф дэшІэ-жыгъэн фае, сэшІэ ащ епхыгъэ Іоф-шІэнхэр Правительствэм етІупшыгъэу зэрэщыкІохэрэр ыкІи кыхьашт илъэсым иапэрэ кІэлъэныкъо ыуж къымынэу зраштыгъэр», — къыщыІуагъ Президентым пенсиехэм яхьылІэгъэ зэхъокІыныгъэхэм афэгъэхьыгъэ зэ-ІукІэм.

Джащ фэдэу къэралыгъом илышъхъэ хигъэунэфыкІыгъ Урысыем щыпсэхэрэу ПенсиехэмкІэ фондым иахъщэ хэ-зылхъэ зышІоигъохэм 2014-рэ илъэ-

сым ыужа ащ фэдэ амал ягъэгъотыгъэн зэрэфаер. «Ежэ ишІоигъоныгъэкІэ а системэм къыхъэнэжыны фаер къыхъэнэжыны ылъэкІышты. Зыфэе шІыкІэр къыхихыным фэшІ цІыфым фытыныгъэ икІу етыгъэн фае. Пенсиехэм япхыгъэ Іофыгъохэм ахэлэжъэрэ финан структурэхэмкІи ар мэкъэгъэу дэгъоу щыт, — къыІуагъ къэралыгъом илышъхъэ», — щетхы информационнэ агентствэу РБК-м икІэбар.

Джащ фэдэу Владимир Путиным пшъэрыл афишІыгъ пенсиехэм апае зІуагъэкІэрэ мылькур инфраструктурэхэм яоблигациехэм ащагъэфедэн альэкІынэу гъэпсыгъэным ехьылІэгъэ норматив базэр тызыхэт илъэсыр имыкІызэ агъэхъазырын фаеу.

Пенсиехэм лъапсэу яІэм зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэм ехьылІэгъэ Іофыгъохэу Урысые Федерацием ІофшІэ-нымкІэ и Министерствэ чъэпыогъум икыхьагъуэхэм адэжэ къыщагъэхъазырыгъэхэр Урысые Федерацием и Правительствэ ыухъсыгъэх ыкІи Урысые

Федерацием и Президент рахьыІагъэх. Агъэнэфэгъэ Іофыгъоу шъхъаІэхэм зыкІэ ащыщ ахъщэ зыщызІуагъэкІэрэ Іахъэу пенсиехэм яІэр лэжъапкІэмкІэ фондым ипроценти 6 хуэщтыгъэмэ, проценти 2-у гъэпсыжыгъэныр. А шІыкІэмкІэ къагъэнэжыгъэ ахъщэр ПенсиехэмкІэ фондым имылькыу имыкІуэрэм хагъэхъашт ыкІи ыужкІэ пенсиехэр ятыгъэнхэм пІуагъэхъашт.

Ахъщэ зыщызІуагъэкІэрэ Іахъэу япенсие іІэр цІыфхэм пенсиехэмкІэ мыкъэралыгъо фондхэм (НПФ) ыкІи ежъхэм яшІоигъоныгъэ тетэу къыхахыгъэ гъэІорышІэкІо компаниехэм ара-тыштыгъ. ШІоигъоныгъэу іІэр алызымыгъэлэсыгъэхэм зІуагъэкІэгъэ мылькур корпорациеу ІэкІыбэ экономическэ банкым (ВЭБ) ыгъэІорышІэщт. Непэ ехъулІэу ВЭБ-м ыкІи НПФ-м пенсиехэм апае цІыфхэм зІуагъэкІэгъэ ахъщэу сомэ триллиони 2 фэдиз агъэзекІо.

**ПенсиехэмкІэ фондым
и Адыгэ республикэ Къутамэ
ипресс-кыулыкыу.**

Хьурэе зэшхьэгъусэхэр шагъэшлуагъэх

Бэмшлэу Теуцожь районым и Мафэ хагъэунэфыкыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэ мэфэкышхоу культурэм и Унэ шылагъэм тычлэсызэ Пчыхалыкыуае икълэ пугъэу, тиныбжыкыгъум юфшлэным тызлуиуагъэу (ежыр ветеринарыгъ), аужырэ илбэсипшл зэхэтхэм тымылбэгъужьэу, нэмык чыплэ шылажыгъыгъэ Хьурэе Рэмэзанэ залым кызычлэхэм згъэшлугъагъэ. Нэгъушлюу кыгъэкълалл, тлапэ кыуытыгъ, « олъэгъуа, Рэмэзан, уахьтэм тызэрзэблхьугъэр» ылозэ, сэлэм кысыхыгъ.

Лъэшэу сигъэгъушлуагъ, тиныбджэгъушхоу шымытыгъэми, лыгъэныгъэ зыфэсшлэуыгъэ клалэр зэрэслэгъугъэм. Сыгуи кэкыжыгъэ а лъэхъаным ветеринариемкълэ апшэрэ гъэсэныгъэ зилэ специалист районшхоштыгъэм (гупчэр Тэхьутэмыкыуае шылагъ) нэбгырэ зыгъу нахьыбэ зэрымсыгъэр. Ащ фэшл ветеринариемкълэ институтыр кызыухи кыэкложыгъэкълэ Хьурэе Рэмэзанэ бэмэ зэльашлэ хьугъагъэ, шхьэкълэ фашыштыгъ. Сыда плэм а илэхъэм былым пашгъэхэр, мэлхэр, кьохэр, чэт-псычэтхэр, колхозхэмрэ совхозхэмрэ яфермэхэм мин пчъагъэхэу ащайгыштыгъэх. Къуаджэхэми кьутырхэми чэм ыкълэ мэл лъэхъонгъу пчъагъэхэр адэтыштыгъэх, шагубзыу лъэпкэ зэфэшхьафьбэхэри ащакъуштыгъэх. Ежыр кълэ кьопшлэ нэгъушлюу шытыгъ, уцуи, тлыси илагъэп, зэкълэми алгылэсыштыгъ, чанэу юф ышлэштыгъ, ищытхьу цыфхэм аригъагъоштыгъ.

Непи Хьурэе Рэмэзанэ зэрэ-нэгъушлэ, шхьащыр кэкълэфыгъэми, лы лъэпэ-лъэгэ дэхэшху. Зэтэгъэпсыхыгъ, зэкълужьэу фэпагъэ. Ау сыда илэхъ пчъагъэхэми кьахъагъэу тымылбэгъугъэр непэ Пэнэжыкыуае кызыкълэуагъэр, район мэфэкылм зыкълыхълажыгъэр? Пенсием

щылэба? Джыри юф ешлэ? Тыда зышчылажыгъэр?

А пстэумэ яджэуап нафэ кыгъфэхьугъ мэфэкълэ зэхакъэр зезышхэрэм чэзыур нэси район ЗАГС-м иотдел ипашэу Лыхьурэе Риммэ гушлэр зыратым. Пчыхалыкыуае шыпсэхурэ зэшхьэгъусэхэу Хьурэе Рэмэзанэрэ Мирэрэ зы шылэныгъэ гъогу зыздытехьагъэхэр, дахэу зэгъуыджьэхэу зыздэпсэхурэр илбэс 44-рэ зэрэхьугъэм фэшл афэгъушлонхэу, бэрэ зэдэтхьажьхэу здышылэнтхэм пае афэ-лэонхэу кызырэрэгъэблэгъагъэхэр кылуагъ ыкълэ сценэм дицэягъэх.

Илбэс 45-кълэ узэкълэбжыкыуа, Теуцожь районым иветеринар лабораторие ипэшэ клэлаклэу Хьурэе Рэмэзанэрэ Краснодарскэ пединститутым ихимикэ-биологическэ факультет истуденткэу къуаджэу Пэнэжыкыуае шыпсэхурэ Ехьулэнтхэм япшэшхьажьыуе Мирэрэ автобусым апэу шызэрэлэгъугъэх, нэлъуасэ шызэрэлэгъугъэх. Нэужым 1968-рэ илбэсым ибэдзэгъу мазэ кьэзэрэщакъэхэу, илбэс 44-рэ хьугъэу алэ зэкълэдагъэу зэдэпсэху, анахь унэгъо шысэтэхьылэу Пчыхалыкыуае дэххэм ащышхы.

Нэбгыритлэми шылэныгъэм игъогу шлагъо кызыдаклэу. Хьурэе Рэмэзанэ чылым дэт гурыт еджаплэм ыуж Новочеркасскэ Донской мэку-мэщ институтым члахьы, 1965-рэ илбэсым ветеринар сэнэхьатыр илэу кыуыхыгъ. Игупсэ район кыгъэгъэжы, ветеринар врач кызырыкълэу юфшлэныр ригъэжыгъ. Бэрэ пэмылбэу специалист ныбжыкълэр Теуцожь чэтэхъо фабрикэм иветеринар врач шхьагъу агъэнэфагъ. Ащ бэрэ шагъэлагъэп. Теуцожь межрайон ветеринар лабораторием илбэхьыгъэт ашылш, а лэнаглэр илбэс 16 егъэцаклэ, былымхэр уз зэфэшхьафхэм ащыхьумэгъэнхэмкълэ районым юфшлэныбэ шызэшлэхы. Ахэм

яшлуагъэкълэ лымрэ шэмрэ якъэхьыкынкълэ колхозхэмрэ совхозхэмрэ гъэхьэгъэшлэхэр ашлынхэ албэкълэ. Джары Рэмэзанэ етлани илэнаглэ зыкълыдагъэлуаерэр. Районым иветеринар шхьагъу агъэнафи, илбэс заулэрэ ищытхьу аригъагъо юф ышлагъ.

1988-рэ илбэсым Рэмэзанэ тигъунэгъу Краснодар краим рагъэблагъэ, ащ иветеринар лабораториеу «Краснодарская» зыфилорэм ибактериологическэ отдел ипашэу юфшлэныр регъажьэ. Мары джы бэрэ пэмытгъу лэшлэгъу плланэ хьушт а лэнаглэр дэгъоу зигъэцаклэрэр.

1995-рэ илбэсым ветеринар шлэныгъэхэмкълэ кандидатышлэр Рэмэзанэ кыфагъэшшошагъ. Научнэ юфшлэгъэ 20-м ехьу кыыхиутыгъ. Районым, республикэм, хэгъэгум ыкълэ лэклэб кьэралхэм ащызэхакъэхэр зэлукълэхэм, конференцие ыкълэ симпозиум пчъагъэхэм ахълажыгъ, докладхэр къашишлэхэу кыыхьыгъ. Апшэрэ еджаплэхэми лекциехэр къащешлэх,

краим иветеринар лабораторие зэфэшхьафхэм ямызакъоу, кьагъэгъунэрэ зонэм хэхьэрэ республикэхэу Темыр Осетие — Аланием, Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэе-Шэрджэсым, Ростов хэкум ащылэхэм лэпылэгъу ыкълэ упчлэжыгъу афэхьу. Юфшхоу ыгъэцаклэрэм, мыпшъыжыгъу зэрэлажыгъэрэм ярешшошэ уасэ кьазэрэфашлырэм ишыхьатых бгъэхэлхьэ ыкълэ шытхьу тхылы зэфэшхьафхэу фагъэшшошагъэхэр.

Джащ фэд ишхьэгъусэу Мири юфшлэгъэшхохэр илэх. 1968-рэ илбэсым Пэнэжыкыуае гурыт еджаплэу кыуыхыгъэм юфшлэныр шыригъэжыгъ, химиемрэ биологиемрэкълэ ригъэджагъэх. Нэужым Хьалбэкъо гурыт еджаплэм илбэс 12-рэ, етланэ Пчыхалыкыуае еджаплэм илбэс 30-рэ юф ащишлагъ. Пстэумкълэ илбэс 44-рэ егъэджэн-плуныгъэм хьалэлэу фэлэжыгъ. Ащ фэшл илофшлагъэ ифэшшошэ уаси кыфашыгъ, Урысые Федерацием гъэсэныгъэмкълэ и

Министерствэ ищытхьу тхылы кыратыгъ, ащ илофшлэ гъэшлуагъэуи шыт. Адыгэ Республикэм и Парламент ыкълэ Теуцожь районым гъэсэныгъэмкълэ и Гъэ-Юрышлалэ ящытхьу тхылыхэр кыфагъэшшошагъэх.

Зэшхьэгъусэхэм лъфыгыт-фэу зэдагытыгъэр дахэу, адыгагъэр ягунэсэу, юфшлэныр шлуагъоу зэдаплугъэх, дэгъоу рагъэджагъэх. Анахьыжыгъу Руслан Адыгэ кьэралыгъо пединститутыр кыуыхыгъ, дэгъоу юф ышлагъ, непэ фирмэу «Балтиком» шэлажыгъ. Ащ клэлыкълэрэ Аслан Кубанскэ мединститутыр кыуыхыгъ, кьалэу Москва дэт медуниверситетым шеджагъ, Москва шэпсэу, Пироговым ыцлэклэ шыт мединститутым нэ узэхэмкълэ икафедрэ юф шешлэ. Байслан Новочеркасскэ кьэралыгъо техническэ университетыр кыуыхыгъ, энергетическэ компанием иэлектрическэ цех ипаш. Сусаннэ Кубанскэ медакадемиер кыуыхыгъ, Тэхьутэмыкыуае район сымэдджышым иврач-офтальмолог. Адам янэ-ятэхэм албэхэс, ащи Новочеркасскэ техническэ университетыр кыуыхыгъ, электрическэ сетхэм яинженер шхьагъу районым шэлажыгъ.

Хьурэе Рэмэзанэрэ Мирэрэ зы шылэныгъэ гъогу зыздытехьагъэхэр илбэс 44-рэ зэрэхьугъэм фэшл район ЗАГС-м иотдел ипашэу Лыхьурэе Риммэ кьафэгъушлуагъ, ЗАГС-м и Шытхьу тхылы кьаритыгъ, шлоу шылэр къадэхьунэу, псауныгъэ пытэ ялэнэу, бэгъашлэ хьунхэу кьафэлэлуагъ, шлухьафтынхэр, кьэгагъэхэр зэшхьэгъусэхэм район администрацием ыцлэклэ кьаритыгъэх. Шыфхэр социальнэу кьэуэхьумэгъэнхэм и Гупчэ илофшлэу Гьуклэлэ Ирини зэшхьэгъусэхэм кьафэгъушлуагъ, шлухьафтынхэр кьафилыгъэх.

Кулыгурэм илофшлэхэм Хьурэе зэшхьэгъусэхэм орэдхэр кьафалуагъэх, кьафэшлуагъэх, мэфэкылм хълажыгъэхэр зэкълэ лэгу кьафыеохэзэ сценэм кырашхьыжыгъэх.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтым итыр: **Хьурэе Рэмэзанэ иунагъо шышхэр.**

ШЫНЭКЪИЗ-ПСЭУКЪИМ ИЗЭФЭМЫДЭНЫГЪЭХЭР

Зы пшы хафэ горэ шылагъ. Илэм ычлэ ымышлэу, ау етлани былым плэмэ, ыцэ лууигъэчынэу. Ицыф гъэпсыкълэ мы лэгъоблэгъум исхэм ашлэжыгъэу «Цыдыж»-кълэ еджэщтыгъэх. Лэжэклэ цыфхэми атх кьэгъэщыгъэ хьугъэу юф ренэу зэрэ-рашлэщтыгъэр пкълэнчъагъ, непэ-неушым хэтэ, кьагъэхьэгъэ ахьшэ тлэдури кьаритыжыштыгъэп. Арыштын «нэжыгъэрэ шхэкълыгъэрэ зэрэшлэрэп» зыкълорэр. Ау цыф кызырыкълэхэми ахьтых зырызхэр акьылкълэ нэй-псые жьалымэу зызымгъэхэкълыхэрэм атекълэхэрэр, хьоршэрыгъэкълэ кьыдзыгъэхьыгъэрэ.

Джащ фэдэ лы лэжэклэжыгу тыришыхьы, мо пшэу зызгъэпшэу, зызгъэбэгъэу, зызгъэи-нырэм дэжэ кълуагъэ. Зынэсым, унэлут сатыр зэготхэм аукодьеуе ублагъэкълэныу шытэпти, лъэгъун гъэнэфагъэ дырилэу, пшым лү-клэмэ шлоигъоу кызырэкълуагъэр раригъэлуагъ, пшым ибылым хахьо фишын амал зэрилэр аригъэшлагъ.

Шышхьэм фэдиз хьушт

Юмэж-пшыс

Елбэтэу мэкъумэщышлэм игушылэхэр я Бысым нагъэсыгъ.

— Моу садэж кысфашыуш! — кьарилуагъ. Тхьамыкълэр нэгъушлэ чэфыгъ, умышлэмэ зэрэ-дунаеу кыратыгъэм фэдэу. Ар зельэгъум, бай нэй-псыер макълэу ыгукълэ кьэгумэкълыгъ: «мы делэ-лшыр зыгорэм кыфыгъ».

— Зиусхан! — ылуи лэжэ-клэм ышхьэ джэхашьом нигъэ-сэу шхьащэ фишылгъ.

— Кьагло, кьагло! — пшы-ми пилэжыгъ. Бэрэ зэригъэ-жагъэп: «О, зиусхан! Шышхьэм фэдиз хьушт дышгъэ зэхэ-гъэчыхьэгъэ такырым тхьапш ыосэщтыр?» — ылуи еупчылгъ.

Пшым ынэпшэлу кьэгъушлуи, нахь нэгъуэхьыгъэ нэцх-гушх кьэхьугъ.

— Кыхь, кыхь, пчъэшхьа-лүм утетэу укыздэгъушлэна, — ылуи, кыфэчэф дэдэ зыригъэ-шлэу ыпашхьэ шигъэтлысыгъ.

Нэрэ-лэрэм хьаклэм лэнэ пшхьа-пэ шхыныгъо зэфэшхьафьбэ, шьуатэ тетхэу кыфахьыгъ.

— Сиунэ апэрэу укыхьагъэу бисимлашэ осымыгъалоу уизгъэ-кыжына, хал! — ылуи, ригъэ-блэгъагъ. Лэжэагъу пылухьанчэу тлыси дэгъоу шхагъэ, пшымы а уахьтэр кызыфигъэфедэзэ, сатыу зэрэдишлэщтыр кыредзэ.

Хьаклэм зыкыи зышлэ, «пыбгъэ-тхьагъ» ылуи, лэнэм пкълэжыгъ.

Пшымы кыхьэ-лыхьэ зыри-гъэшлэгъэп: хьаджыгъэ дзыо-ныкълорэ, сомэ заулэрэ кызы-кьуихи, кыфигъэуцугъ.

— Мары а дышгъэ такырым (шышхьэм фэдиз плуагъа?) те-фэрэр шгъэ, — кыфигъэклотагъ.

— Шьотхьэ-мытхьэу кы-хьэагъэр кызыщыгъэджыкыгъ:

— Зиусхан, сэрэпи а дышгъэр зилэр! — кыжэджыгъ. Пшыр

кьэдэси, — дэклэ зысэмыгъэлэгъоу! — ылуи кытэхьупклагъ. Ыжэ кьыдзырэр зышлэхэу есэгъэхэр кытебанэхи, лым ор кьыдашлэхыгъ. Мыдрэр мэкуо:

— Зиусхан! Укълэжыкышты шышхьэм фэдиз хьурэ дышгъэ хьазынэр кьэклэклэклэ саты-ушлэхэм аришэщт, узгъапшлэрэп.

— Зэ, шьубыя! Къежыгъэ-гъаз! — кьафигъэпшгъагъ.

Нэрэ-лэрэм ауышхьы пэтыгъэр зи мыхьугъахэу чэф дэдэу шы-тыгъ.

— Кьагло, хэтэ дышгъэр зилэр ыкълэ тыдэ шыла?

— Къэсымыло хьуна, къэс-люшт, ау уадэжэ сызэрэщылагъэр ышлэш хьуштэп лэгушэу шьо-нэклэу ыдэжэ сызыкълэклэ, арышгъ, ошлэба...

— Сэшлэ! — ылуагъ пшым. Гъомылэпхьэ кьабзэ изэу лалэмэкъ кыфаригъэхьыгъ, улэупкълэу ыкълэ гушлуапкълэу

дышгъэ сомэ 5 кьытыригъэхьагъ.

— Тхьауегъэпсэу, Зиусхан, тызэгъуылуагъ! Сэ джыдэдэм кьэуцу юф симылуу псыхьомкълэ сыкълэнышгъ, чэнджыпкълэ зэ-пысчынышгъ, Мэзышхом се-клэушт, ащ икубзышлэ ит хьотэ-жыым ыгузэгъу ит чэлыжыым шыпсэхурэм шышхьэм фэдиз хьушт дышгъэр пшэфынэу узэ-режэрэмкълэ макъэ езгъэлэушт, — ылуи, плэгъугъа, умышлэгъугъа, кьэгъотыжэ убэлажыгъ!

Джар ишлэклэу лы хьоршэ-рым ежэ фэдэ кызырыкълэхэу юфшлэным ылэжыгъэхэм тхьа-мэфэ гъомылэ лэнэ кьафыхьы кьэклэжыгъ.

Пшэу Цыдыжы хьугъэр ыгу кызыкълэжыкълэ, фэлэжыштыр арышгъ, ыцэхэр зэрегъэшхык. «Къашлэ, о, а лъэпцлэ купыр зышпысэхурэр? Уахъхьанкли ушыкълэрэп — узэлэтынышгъ нэйкълэ-луикълэжыгъэм, уилэми ухагъэкълэжыштыгъ» ылозэ зегъэ-рэхьатыжы.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

ИСКУССТВЭМРЭ ДУНЭ ФЕСТИВАЛЬХЭМРЭ

Щытхъур Кишинев къыщахъыгъ

Дунэ фестиваль-зэнэкъокъоу «Два сердца близнеца» зыфилоу Кишинев щыкӀагъэр япшӀэнэрэу зэхашӀагъ. Хэгъэгъу 15-мэ къарыкыгъэхэр зыхэлэжьэгъэ зӀукӀэ-шхом Адыгэ Республикэм иныбжыкӀэхэу Цышэ Зарэрэ Кушмэз Элинэрэ хагъэунэфыкӀырэ чыплӀэхэр къыщыда-хыгъэх.

ИскусствэхэмкӀэ Адыгэ республикэ колледжэу Тхьабысым Умарэ ыцӀэ зыхьырэм типшгъа-шгъэхэр шеджӀэх. АР-м культурэмкӀэ и Министерствэ тыгъуасэ пресс-зӀукӀэу щыкӀагъэм фестиваль-зэнэкъокъоу ехьылӀэгъэ кӀэбар гъэшӀэгъонхэр къыщало-тагъэх.

Адыгеим культурэмкӀэ иминистрӀэ игуадзэу, Урысыем, Адыгеим, Ингушетием культурэмкӀэ язаслуженнэ ЮфышӀэу Шгъэуа-

пцӀэкъо Аминэт Кишинев шылагъ, фестиваль-зэнэкъокъоу хӀлажьэрэмэ уасэ афзэшӀырэ купым хэ-тыгъ. Адыгэ Республикэм лӀэпкӀэ культурэмкӀэ и Гупчэ ипашӀэу Къулэ Амэрбый, щытхъуцӀэхэр кыдзыхыгъэ орэдыломэ якӀлэ-егъаджӀэхэр, нэмыкӀхэри пресс-зӀукӀэм хӀлэжьагъэх. Зэхэхэр зэр-кӀагъэр тигъзет кыхиутышт.

Сурэтым итхэр: **Цышэ Зар, Къулэ Амэрбый, Кушмэз Элин.**

ТРАДИЦИОННЭ УШУР. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Адыгеир ягупч

Урысые Федерацием традиционнэ ушумкӀэ изэнэкъо-къоу Мыекъуапэ щыкӀагъэм хэгъэгъум ишӀолыыр 20 фэдизмэ яллыкӀохэр хӀлэжьагъэх. Кемерово, Новосибирск, Псков, Ростов хӀкухэм, Краснодар краим, Дагъыстан, ЧӀэным, КъэбэртӀэ-БӀалъкъарым, Санкт-Петербург, Адыгеим, нэмыкӀхэм яспортсменхэр апӀэрэ чыплӀэхэм афӀбэнагъэх. Адыгэ Республикэм щагъэса-гъэмэ дышӀэу медаль 25-рэ, тыжынынэу 38-рэ, джэр-зэу 28-рэ къафагъэшӀошагъэх.

Ушум хӀхъэрэ зэнэкъокъухэу таолум, шуайцзюм, лӀэнтаим, тайшоум бэнакӀохэм ялӀпӀэ-сэныгъэ къащагъӀлӀэгъуагъ. Адыгэ Республикэм спортсмен 62-рэ алырӀгъум щянэкъокъугъ. Адыгеим гъэсэныгъэмрӀэ шӀэны-гъэмрӀэ и Министерствэ икӀлэ-

накӀохэр нахъ къахӀыгъэх.

Тиреспубликэ шапӀугъэхэм тагъгушӀуагъ. Юрий Канатовыр, СтӀашгъу ИслӀам, Иван Шевчен-кэр, Артем Кошанскэр, Евгений Сухановыр, Александр Фисенкэр, Полина Акимовар, Михаил Ги-левыр, Екатерина Малыхинар

хъугъэхэу Мирзоян Роберт, Су-ханов Евгений, Канатов Юрий Урысыем ихӀшыпыкыгъэ коман-дэ аштагъэх, 2013-рэ илъэсым иЮныгъо мазэ дунаим традици-оннэ ушумкӀэ изэнэкъокъоу Тай-вань щыкӀоштӀым хӀлэжьӀыштх.

Китаим кышӀежӀэгъэ бэна-кӀэу шуайцзюм ныбжыкӀэхэм ашӀогъэшӀэгъон. КӀуачӀэр, кӀу-лайнгъэр зедӀштӀэхэу зыгъфе-дӀхэрэм текӀоныгъэр нахъ лӀэш-хэу кыдахы. Адыгеим ибэна-кӀохэу ОжӀ Ахьмэд, КъуныжӀ АслӀанбӀэч, Кошанский Артем, Лисов Дмитрий, Леднев Максим, Коровин Владислав, АцумыжӀ Рустем, Бабаян Карен, Чыназыр Тимур, Разаханов Нисредин,

нян Армен, Мирзоян Роберт, Бабаян Карен.

ЕплъыкӀэхэр

— Санкт-Петербург тыкыи-кыгъ, — кӀеӀуатэ Оксана Мель-ченкэм. — Традиционнэ ушумкӀэ Урысыем ифедерацие Юфыгъуа-бӀэ егъэцӀкӀэ. НыбжыкӀэхэр гъо-гум кытетӀышх, шӀэн-хӀбзӀшӀоу тилӀмэ афӀтӀэгъасӀэх, Адыгэ Рес-публикэм дахэу кышӀытпӀэгъо-кыгъэх. АнсамблӀэу «Нартыр» кытфӀэшӀуагъ, адыгэ шӀуашӀэу артистхэм ашыгъым тигуапӀэу те-плыгъ. Мыекъуапэ джыри ты-кӀэклонӀэу тыфай. Гъогу тыкыте-хыным фӀэшӀ хабзэм икӀулы-кӀушӀлӀэхэм мылькӀуӀэ яшӀуагъэ кытагъэкӀы.

— Апшгъэрэ еджапӀэу кӀэсы-ухыгъэр спортым епхыгӀтӀ, — еӀо КъэбэртӀэ-БӀалъкъарым кыи-кыгъэ пшгъашӀэу ЗӀгъӀтӀэкъо РадимӀ. — НыбжыкӀэхэр зӀнэ-къокъумэ ахӀлажӀэхӀзэ нӀуасэ зӀфӀхъух. ЗӀукӀлӀэгъухэр Мые-кӀуапэ щызӀхӀышӀагъэм лӀэшӀэу тафӀраз. Адыгэ Республикэм спортышхом щигъахӀхэрэм си-гуапӀэу салӀеплӀэ.

Ростов хӀкум шеджӀэрэ Викто-рия Мартышенкэм, Псков шыш-хэм, нэмыкӀхэм кӀэбар гъэшӀлӀ-гъонхэр кытфӀалотагъэх. Адыгеим спортсменхэу КъуныжӀ АслӀан-бӀэч, СтӀашгъу ИслӀам, Иван Шев-ченкэм, фӀэшхӀафхэм гушӀыӀэгъу тафӀхъугъ. Адыгеир спортымкӀэ гупчӀэ зрафӀхъурэм егъӀгушӀох.

Адыгэ кӀэралыгъо универси-тетым иректорӀэ ХъунӀэго РӀыцӀд, физкультурэмрӀэ дзюдомрӀэ ин-ститутым идиректорӀэ БгъошӀэ Айдымыр, АР-м и Премьер-ми-нистрӀэ игуадзэу Алексей Петру-сенкэм, АР-м физическӀэ культу-рэмкӀэ ыкӀи спортымкӀэ и Коми-тет итхьаматӀэу ХьасанкӀэо Му-рат, нэмыкӀхэу зӀхӀӀӀэн Юфыгъо-хэмкӀэ зишӀуагъэ кӀэзыгъӀуа-гъэхэм гъӀзетымкӀэ «тхьашӀуе-гъӀсэу» араложынынэу спортсмен-хэр, тренерхэр кытӀлӀгъуӀгъэх.

Урысыем и Кубок икыдӀхын фӀгъӀхыгъэ зӀнэкъокъоу Ростов-на-Дону тыгъӀгъазэм традицион-нэ ушумкӀэ щыкӀоштӀым Адыге-им спортсменхэм зыфагъӀхьа-зыры.

Сурэтым итыр: **Адыгэ Рес-публикэм икоманд.**

лӀцӀыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджа-пӀэ зӀкӀэми зышагъасӀэ. Дирек-торӀэу А. ХьаӀлӀмызыр, тренер-хэу В. Васильченкэр, А. Нор-соян, Д. Рубинчик, Е. СтӀашгъур, О. Трапайдзе япашӀхэу Къокы-пӀэм кышӀежӀэгъэ спорт лӀэп-кӀым тиреспубликэ зыщыра-гъэушӀомбгъу.

Таолум пышагъэхэм зӀнэкъо-кӀур аублагъ. Китаим кышӀа-угупшысыгъэ лӀашӀэр агъӀфедзӀэ ушум хӀхъэрэ шӀыкӀлӀэхэр спорт-смен пӀпчӀ алырӀгъум кышӀи-гъӀлӀэгъуагъ. лӀашӀэр амыӀыгъэуи яухъабырынынэу пчӀэгум шы-зыушӀыгъэхэри тлӀэгъугъэх. Ростов хӀкум, Пермь, Псков, Санкт-Петербург, Адыгеим ябэ-

щытхъуцӀэхэр кыдзыхыгъэмэ ашышх.

Тайшоур нахъ кызӀэрыкӀоу гъӀспыгъэми, кӀуачӀэр, кӀулайны-гъэр нӀгъӀупӀлӀэгъум щыбгъэ-федӀнхӀэ фае. АлырӀгъум бӀнӀэ-кӀуитпӀу теуцошӀ, лӀкӀлӀ зӀлункӀых. Щытын ымылӀэкӀэу ылгъако-хэр алырӀгъум кызытырихы-рэм ыуж зӀукӀлӀэгъур спортсме-ным шӀуахыы.

Адыгэ Республикэм ибэнакӀо-хэу медальхэр кӀэзыхыгъэхэр: Канатов Яромир, Машитлев Алан, Бенделани Гурами, Пету-хов Дмитрий, Гусейнова Дарья, Кошанский Артем, ОжӀ Ахьмэд, СтӀашгъу ИслӀам, Седиков Де-нис. Илъэс 18-м зыныбжӀ кӀе-

Сердюченко Павел, Леонович Александр, Калед Сергей, Мир-зоян Роберт медальхэр кыда-хыгъэх.

«ЛӀэтай» зыфиӀорӀэ зӀнэкъо-къум уеплӀы зыхыкӀлӀэ узыӀеп-шӀэ. ТекӀоныгъэ кыдзыхы зы-шӀоигъом пхӀышӀагъэ кызыхи-мыгъафӀ хъушӀтӀ. ЯлӀпӀлӀэсэны-гъӀкӀэ къахӀыгъэ тиспортсмен-хэм шӀуашӀытӀэгъӀгуазӀ: Гла-дилин Павел, Старков Никита, Машитлев Азамат, Машитлев Алан, Митасов Александр, Га-укс Александр, КъуныжӀ Ас-лӀанбӀэч, ОжӀ Ахьмэд, Степа-

НӀкӀубгъор зыгъӀхъабырыгъэр ЕМТӀЫЛӀ Нурбый.

ЗӀхӀышӀагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лӀэпкӀэ
ЮфхэмкӀэ, лӀкӀыб
кӀэралхэм
ашыпсӀурэ
тилӀэпкӀэгъухэм
адырӀлӀэ
зӀпхынынэу хэмкӀэ
ыкӀи кӀэбар
жъугъэм
иамалхэмкӀэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхьалӀэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шхьалӀэм
иапӀэрэ гуадзэр
МЭШӀЛӀЭКЪО
Саид**

**ПшгъэдӀкӀыжӀ
зыхырэ
секретары**

**нӀпшӀӀэкъуй
Заур**

**Редакциер
зӀдӀшыӀэр:**
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнӀэр:
52-16-79,
редактор шхьалӀэм
иапӀэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдӀкӀыжӀ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хӀэутын ЮфхэмкӀэ,
телерадиокеӀэтын-
хэмкӀэ ыкӀи зӀлы-
лӀыкӀэ амалхэмкӀэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чӀыплӀэ гъӀоры-
шӀанӀ, зӀраушыхъа-
тыгъэ номеры
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчгъагъэр
4167
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3393**

ХӀэутыным
узшыкӀлӀтхӀэнэу щыт
уахътӀэр
Сыхъатыр 18.00
ЗышыкӀлӀтхӀэгъэхэ
уахътӀэр
Сыхъатыр 18.00